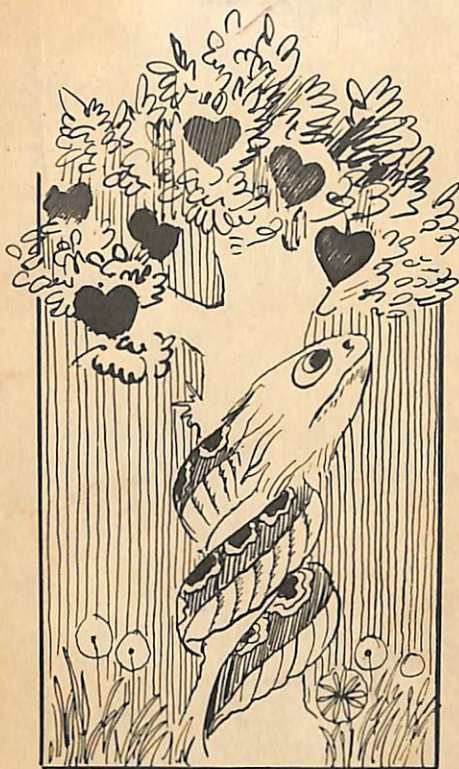
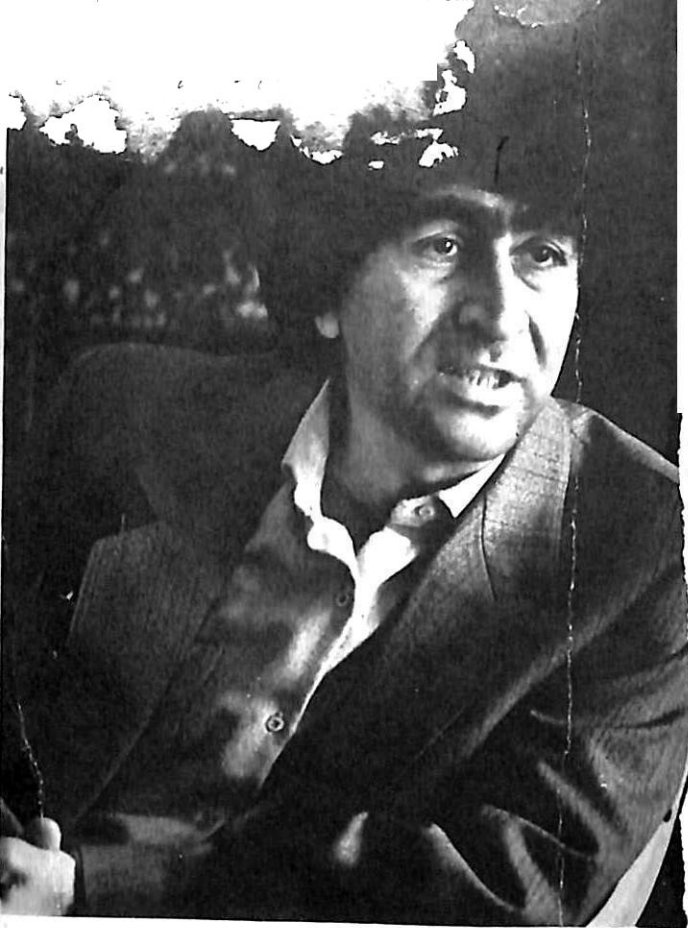

Вагиф Чәбраһылзаде

Өләнәчән
севмәк
аздыр

Вагиф Чəбրəйлзadə
/ Бəјəтлil /

**өлəнəчən
сєvmən
əздыр**

М. Ф. Ахундов алына
Азəрб. Республнкə
КЫТАБХАНАСЫ

ВAKЫ
JАЗЫЧЫ
1990

Вагиф Чэбрајылзаде [Бајатлы]

В58 "Өләнәчән севмәк аздыр. Ше'рләр, поемалар. Б., Жазычы, 1990 — 128 с.

ISBN 5—560—00387—5

Јени үнванла тәгдим олунап бу китаб Вагифин охучуларла нөвбәти поетик көрүшүдүр. Инсан психолокијасынын дәрин гатларына енмәк, ону поетик сөзә чевириб охучуја аилатмаг Вагифин ше'рлериндән гырмызы хәтт кими кечир. Онун лирик гәһрәманы дүнјанын севинч вә кәдәрини, севкиләрини вә азабларыны өз ичиндән кечирир вә јени поетик дүшүнчә формалары илә онсуз да зәнкин олан поезијамызы даһа да зәнкинләшдирир.

4702060202—161

В ————— 106—90
М—656—90

С/Аз/2

© Жазычы, 1990

**Охшама көз јашына,
гардаш**

Ше'р андды!
 Ше'р — андды мәнимчүн.
 Ше'р жазмаг — анд ичмәк,
 анд ичиб
 көйдә улдузуна,
 јердә ше'ринә чәкилир һәр шаир —
 јурдуну горујан бир әскәр
 дөјүшгабагы
 гылынчына анд ичиб
 өлүмүнә чәкиләнтәк.

ШАИР ГӘЛӘМИ

Дүнјаја бача кимиди
 шаир гәләми,
 бача евин түстүсүнү,
 һисини чәкәнтәк
 шаир гәләми дә чәкәр,
 өтүрәр чанындан
 дүнја дејилән
 о дамлар дамынын дәрдрәнини.

Шаир шаирдирсә,
 гачмаз дәрд гардашындан,
 дәрд бачысындан,
 өлөндән сонра да
 кечә-күндүз түстү чыхар
 гәләминин бачасындан.

Аналар доғмур шаирләри!
Аналар доғмур шаирләри!

Гәбристанлыглар, вағзаллар доғур
 Ғылынчлар, севкиләр доғур, дәрдрә доғур
 Дәрдрә доғур шаирләри!
 Гәбристанлыглар,
 вағзаллар кими
 аҗрылыгларла долу талеләр
 кәзир оҗмаг-оҗмаг,
 очаг-очаг шаирләри,
 кәзир аҗрылыглардан
 доғулачаг шаирләри,
 кәзир дүнјанын
 бүтүн доғум евләриндә,
 бүтүн өлүм евләриндә,
 кәзир дүнјанын ән давалы,
 ән динч јерләриндә,
 бир дә, бир дә
 ғызыл күпләринин алтында газылан
 касыб комаларынын күнчләриндә.

**Анчаг дар ағачындан,
 дар ағачындан доғулар шаир,
 Аналар доғмур шаирләри!**

Өмрү боју, өмрү боју,
 сабуңу кәндирн бојунда
 өлүмә һазыр шаир,
 кечә-күндүз
 дар ағачынын алтында
 јашајыр, јазыр шаир.

Һара кедир кетсин,

кедир башынын үстүндө
дар ағачы шөклүндө
мави көжүзү,
жаза-жаза боюнундакы
көрүнмөжөн мави кендири
дартыр, дартыр шаирин өзү.

Бөлкө дө, бөлкө дө
жохду дар ағачы,
кендир көжүзүндөн салланыр,
танрынын элиндөдө
кендириң сон учу.

УШАГ ВӘ ЧӨРӨК

Балача Торгул Сәхавәтә

Жердө чөрөк гырыгы көрдүн
өп гој көзүн үстө,
галдыр көзүндөн јухары,
галдыр үрөјиндөн, башындан,
галдыр өзүндөн јухары.

Бир дө көрөрсән
о балача чөрөк гырыгы
эл узадыб галдырыр сәни,
сән дө, сән дө
экинчи илк сүнбүлү өпөнтөк
эввэл өп чөрөјин элини,
сонра нә гәдәр галдырыр галх,
амма галхма чөрөкдөн јухары.

Мән көрмүшәм
ушаг нечә әјилиб
нечә галдырыр чөрөји јердөн,

нечә галдырыр?!
Бичинчи дө еләчө
ендирир орагы торпага сары,
сонра галдырыр һәр дәфә,
галдырыр өзүндөн јухары.
Сонра дикәлир бир балача о,
бир дост јарасыны
үфүрә-үфүрә бағлајантөк
бағлајыр дәрзләри еһмалча о.
Сонра бир күн
зәмини тапдалајыб кечмәк истәјән
бир дүшмән атлысыны. салар атындан,
атлынын да, атын да
бағлајар голларыны
нөвбәти дәрзи бағлајантөк,
бағлајыб кечәр өзкә дәрзләрә.

О бичинчинин күчүндәнди —
гылынчымыз башымыз үстүндәнди,
чөрөјимиз ондан да јухары.

Галдырын чөрөји галдыран ушагы,
о ушаг бичинчиди, орагды,
ораглардан јухары ораг,
о ушаг бајрагды,
бајраглардан јухары бајраг,
Галдырын бајраглардан јухары бајрагы,
галдырын чөрөјин үстүндөн
чөрөк газанмаг адыјла
сүрүнмәји, әјилмәји,
јаландан «Халг! Халг!
Вәтән! Вәтән!» демәји
Һәр шеј көрүнсүн олдуғу кими!

Галдырын!
Бугда дәнләриди улдузлар,

улдуз дәрзиди күнәш,
милҗон илләрди далғаланан
бир зәмиди көјүзү,
далғаланыр күләји јохду,
бу дүнјанын
бајрагдан јухары бајрағы вар,
чорәкдән јухары чөрәји јохду.

«САРЫ ИБЛИС ШӘҖӘРИ»

Һарда илан вар,
гызыл вар орда,
Һарда гызыл вар,
Һакимијјәт вар орда,
Һарда Һакимијјәт вар —
бүнөврәси сүнкүдән,
дивары оддан
җан ији кәлир ордан.

Һарда гызыл вар,
илан вар орда,
орда гызылларын алтында
илан нәсли тәк артыр адамлар,
орда иланларла јан-јана
гывырылыб јатыр адамлар.
Фәсилдән-фәсилә
гывырыла-гывырыла, јата-јата,
фысылдаја-фысылдаја
гоһума, јада,
итир, итир адамларын әлләри,
итир, итир адамларын ајаглары.
Адамлар иланлаша-иланлаша
јеримәкдән кечирләр әјилмәјә,
бир дөфә әјилдиләрми,
бир дө җанҗа билмирләр һеч вахт,

әјилмәкдән кечирләр сүрүнмәјә,
бир дөфә сүрүндүләрми
даһа җалҗмағ нәди,
кедә билмирләр
һеч әјилә-әјилә дә.

Бир дә сон күнү
ајылырлар заваялылар
көрүрләр нә гызыл, нә күмүш,
кешијини чәкдикләри
өз өлүмләријиши.

Һарда гызыл вар,
илан вар орда,
орда иланларла јан-јана
гывырылыб јатыр адамлар,
иланлардан да бетәр адамлар.

СТАЛНИННИ КӨЛКӘСИ

Бүтүн өлкәнин үстүндәјди,
өлкәнин хәритәси шәклиндәјди
о көлкә.

Әлини узатсан дәјәрди бәлкә,
амма һеч јердә
јерә дәјмирдн о көлкә.

Кечә јатанда
өзү шинелини
бүкүб гојурду башынын алтына,
көлкәси дә

Сибири бүкүрдү еләчә
ичинин дүшәркәләријлә,
һәр кечә бүкәндә Сибири
дүшәркәләрдән сојуг кәлирди,
үшүјүрдү көлкәсинин әлләри,

ахыра гәдәр
бүкә билмирди Сибири.

Бүтүн өлкә
ајагларынын алтына баха-баха
јолларын кизли гулагларыны
тапдаламагдан горха-горха
јеријирди, јеријирди, јеријирди
о көлкәнин алтында,
о көлкәнин ишығында,
јеријирди
өлүмүн гашығында.
Јеријә-јеријә
һәр шеји динләјирдиләр адамлар,
динләјә-динләјә дәнләјирдиләр
бир-биринин аддым сәсләрини.
Бир-биринин
аддымларынын ағзындан
сөз гапырдылар адамлар,
Сәһәдләрдә мыхланмышды гапылар.
Ачыг иди анчаг сәбрин гапысы,
бир дә Сибирин гапысы.
Тажанын тиканларына дөјәнтәк
саатлара, санијәләрә дөјә-дөјә
кечирдиләр адамлар,
өлүмү дирилик сују кими ичирдиләр
ичирдиләр адамлар.
Аллаһ вардыса,
Аллаһын өзүндән дә залымыды Сибир,
Дүнјанын ән бөјүк,
ән сојуг көзләмә залыјды Сибир.
Орда ијирми ил сонракы гатары
көзләјә-көзләјә јорулуб
узанмышдылар јан-јана
өлүләр, дириләр.
Аллаһ вардыса,

Аллаһын өзүндән дә
сәбирлијди дириләр.
Анчаг һардајды өлүләрин сәбри?
Һәрдәнбир тәрпәниб
бир мешә јыхылан ағчагајынтәк
инилдәдирләр Сибири.

Чохданын өлүләринә
охшадырдын дириләри,
Вардынса, бәс сәбирсиз өлүләри
нәјә охшадырдын, танрым,
дүнјада бир шеј
тапылдымы онда
өләндән сонра да
инилдәјән өлүләринә охшатмаға?!

О күнләри
ким дүшүндү, ким јазды?!
О күнләрин «кәрәмәтиндәнди»
бу күн коммунизм
коммунизм пики кими
әлчатмазды.

ОХШАМА КӨЗ ЈАШЫНА, ГАРДАШ

*Күнаһсыз гурбан кедәнләрин
хатирәсинә*

Чичәк ача-ача
дөнүр чичәк көлүнә,
дөнүр балача кәлинә
бу балача ағач.

— Мән чичәкдән данышырам,
Бағышла, бағышла, гардаш,

јахшы ешидэмәдим,
Сән нәсә данышырдын
султанлар, шаһлар һагда.

Ағач ағачлығындан чыхыр
дар ағачы оlanda,
инсан инсанлығындан чыхыр
дар ағачы алтындан
кәтили дартанда,
бир дә дар ағачы алтындан
кәтили дартыланда.

Бағышла, бағышла, гардаш
Сән нәсә данышырдын.
Сонра нә данышдын, нә диндин,
Бағышла, бағышла,
дејән асмышыг сәни,
һеч олмаса инди дә
Биләк кунанын нәди?!

Јолчу, ајаг сахла, бах,
елә билмә, елә билмә анчаг
дар ағачы јелләнчәкди,
јелләнән дә бир ушаг.

Көрдүјүн дар ағачы дејил,
дор ағачы да дејил,
дәрд ағачыды —
Дәрд мөвсүмдә дә дәрд кәтирәр,
јелләнән дә инсан дејил,
көз јашыды.
Көз јашы асыланда
дартыныб охшајыр инсана,
инсан асыланда дартыныб
көз јашына охшајантәк.

— Нәјә охшајырсан охша,
Охшама, сән аллаһ,
охшама көз јашына, гардаш.

БӨЈҮК АДАМ

Назим Һикмәтә

Бөјүк ағрылардан
ағарыр дан.
Бөјүк дәрдләрдән,
бөлүк-бөлүк ағрылардан
бағыра-бағыра
бөјүк оғуллар доғулур.

Бөјүк оғуллар доғулан күн
бөјүк оғулларын
бојнуна өлчүлү
дар ағачлары да доғулур.

Доғулур дар ағачларынын
көрпә мешәси,
бөјүјүр дар ағачлары,
бөјүјүр бөјүк ачлыглар,
балача дар ағачларына
дырмаша-дырмаша
бөјүјүр балача чәлладлар.

Бөјүк адамла әкиз тајы
Доғулур машын гәзасы,
о бөјүдүкчә бөјүјүр
машын да, гәзасы да,
доғулур
һәбсханаларын ән гаранлығы,
камераларын ән нәмлиси,

доғулур, бөјүјүр,
бөјүјүр балача һәбсханалар.
Бөјүјүр балача камералар,
бојдан төрә галырлар
камералар.

Анчаг көзүнә дөндүјүм,
ағрысыны алдығым бөјүк адам
бахмыр гануна, жазыја,
бахмыр ачлыға, гәзаја,
бахмыр фәләјин гурдуғу
мин кәләје, ојуна,
доғулур,
доғулан кими дә
бөләјини долајыр биләјинә,
кәфәнини долајыр бојнуна.

БРЕЖНЕВИН СОН ИЛЛӘРИ

Сон илләр Әфғаныстан
дүнјанын дамында кәзән
гар адамтәк
раһатлыг вермирди она,
Белә-белә
бир күн чашыб
Әфғаныстан деди Азәрбајчана.

Бир күн дә чашыб
танклары
Азәрбајчана көндәрәчәкди,
кечичи бајраглары Әфғаныстана.

Бир күн дә бүтүн дүнја
дүшүнүб дашынана кими
о, јер күрәсини

сүрмәк фикринә дүшәчәкди
улдузларын арасындан
идман машыны кими.

Анчаг доғанағы вар
ән узун өркәнин дә,
бир күн чаны раһат олду
өзүнүн дә,
енинә, узунуна доладығы
нәһәнк бир өлкәнин дә.

4 «ЈУРДУМ» СИЛСИЛӘСИНДӘН

*Султанбүд, Гарајазы, Күр, Аразгырағы ме-
шәлләринин вә сон ијурми илдә һәлак олан
тәбии көзәлликләримизин әзиз хатирәсинә.*

Мешәләр гырылыр.
Нә демәкди гырмаг мешәләримизи?!
Гырмаг демәкди гыш вахты
пәнчәрәләримизин шүшәсини,
илк аддымыны кеч атмасы демәкди
көрпәләримизин,
көзләриндәки јашын
гурғушуна дөnmәси демәкди
хәрчәнкин јетим гојдуғу ушагларын,
даһа чох јекәгарынлыг,
һарынлыг демәкди.
Нә гәдәр ахсаглығымыз вар
һамысы чајларын,
чәмәнләрин гурумағындан,
мешәләрин гырылмағындан кәлир.

Чәмәни, чајы, чөлү гурујан,
мешәси гырылан торпағын
адамлары да башлајыр гурумаға.

Чәмәнләримиз, чајларымыз гурудугча
гурујур халыларымыз, халчаларымыз.
Халыларымыз, халчаларымыз гурудугча
үшүјур диварларымыз.

Диварларымыз үшүдүкчә
нә гәдәр гысылырыг
бир-биримизә,
амма хејри олмур,
үшүјур үрәкләримиз.
Үрәкләримиз үшүдүкчә
үшүјур ше'римиз,
үшүјур нәғмәләримиз,
дилимиз.

Адамын үшүмәјиндән
даһа зүлүм ишди, баба,
онун данышдығы дилин,
охудуғу нәғмәнин үшүмәји.

Ачын пәнчәрәләри!
Ешидирсизми кечәләр
гырылмыш мешәләрин јериндә
гырылмыш ағачларын әвәзинә
күләк әсәндә
уғулдајан, улајан
јетим сәсләри:
— У У У!!!

Тәбиәтин бир гануну вар —
һәр ағачдан галан
бир јетим сәс
дүнјамызда
бир јетим ушаг артырар.
— У У У!!!
— У У У!!!

Сиз еј тә'риф бүлбүлләри!
Зәһәрләнән һавамызә,
готурлашан мешәмизә
тә'риф дејә-дејә
сиз кәтирмисиниз
һејванлара, ағачлара,
һејвалара, алмалара, әлачлара
гијамәт күнүнү.
Күлдүрмәк үчүндү,
өлдүрмәк үчүндү јаланчы тә'риф.
Тә'риф табутду —
узаныр ичинә истәкләр, һаглар,
узаныр ичинә
танкын да бата билмәдији
дилләр, өлкәләр, халглар.
Тә'риф табутду —
јыхылыр ичинә
Чинкизханы, Наполеону јыхан
тәлхәкләр, һөкмдарлар, шаирләр.
Бир ағыздан
тә'риф јазан шаирләр!
Кағызданды
сиз төкдүјүнүз
тә'риф һејкәлләринин бүрүнчү.
Бәлкә һеч билмирсиниз
Вәтәнә атылан күллә
онун шаиринә,
онун ше'ринә дәјмәлиди биринчи.
«Вәтәнә атылан күлләјә сары
илан кими атылмалыды шаир.»
Вәтәнин көрпә ушаг тәк нәфәс алан,
көмәксиз көрпә ағачларына

ендирилэн балта
о көрпә ағачдан габаг
дәймәлиди о торпағын
шаиринин ајағына.
Бир ајағыҗла
дајандыра билмирсә балтаны,
о бири ајағыны да
гоҗмалыды шаир
о балтанын габағына,
шаир ајағына дәҗиб
гырылмалыды полад балта да.

Тә'риф гошан шаирләр!
Мешәләри гырмагдан да,
Вәтәнә хәҗанәтдән дә
даһа ағыр чинајәтди
сизин јаздығыңыз ше'р,
сизин јаздығыңыз шәр!

САБИРИН САБУНУ

О халгын оғлујуг, гардаш, —
елә һеј гыраға дашыҗыб,
өз өвладын шиширтдириб,
чәми сәксән ил габаг
ән бөјүк шаиринә
мазут дашытдырыб,
сабун биширтдириб.

Бахын! Бахын!
Хортданлара! Хоханлара!
Сабирин ады кәләндә
елә бил зорла
сабун једиздирирләр онлара.

Алын! Алын!
Туршутмајын үзүнүзү, көзүнүзү!
Јејин! Јејин!
Раһатча удун ону —
дүнјанын ән дадлы тикәсиди
Сабирин сабуну.

Бахын! Бахын!
Ачлыг илләри чәрәк бөләнтәк
Сабирин сабунуну
нечә бөлүрләр адамлар,
о сабун көјнәкләринин ичиндә,
көзләринин үстүндә
нечә өлүрләр адамлар.

Бахын! Бахын!
Сабирин сабун газанында
бишән оғуллар
дүнјаны тәмизләјә-тәмизләјә
өзләри сабун кими әриҗиб
нечә јох олурлар.

Һәлә дә, гардашлар,
дүнја — пәнчәрәсиз дәрд дивар,
һәлә дә дәрди вар,
бу үзүндән о үзүнә
Сабир адлајан дүнјанын.
Һәлә дә алты јаныр
Сабир одлајан тијанын.
Бу дүнја сабун газаны!
Кәлин! Кәлин!
сабун газанында бишмәјә!
Кәлин
тијан алты галамаға!
Кәлин сабундан

дивар һөрмәжә,
гала гурмаға!

Сојугду!
Кәлән јохду!

БӘЛӘЖӘ ЧЕВРИЛӘН КӘФӘН

Ә. Әјлислијә

Билирдиләр бәркди үзүмүз,
биргат кәфәндән чыха биләрик,
Оду ки,
 он нәфәрлик кәфәнә
 бәрк-бәрк бүрүмүшдүләр бизи,
бүрүмүшдүләр
 һамымызы бир јердә,
 бир өлүмә, бир дәрдә,
 һеч дүшүнмәздик —
Сағ олсунлар,
елә галын бүрүмүшдүләр
һеч олмаса
 о дүнјада үшүмәздик.
Дејирдиләр: Тәләсин!
Тез кедән чәннәтә кедир!
Анчаг көнлүмүз чәһәннәмәјди,
Илләрлә үшүјән сүмүјүмүзү
чәһәннәмин оду
 гыздыра биләрди анчаг.
Бир дә бу дүнјада
 чәһәннәм көрәнин
 о дүнјадан горхусу јохду.
Бахдылар көзүмүзә,
Көрдүләр көзүмүздә
 өлүм јухусу јохду.

О ортаг кәфән ичиндән
нә гәдәр көз
 бәрәлиб бахырды, илаһи,

О көзләрдән
элләр чыхыб јапышды бирдән
 онларын јахасындан
Горхудан дартылыб гачды јахалар,
О јахалар гачдыгча
о јахалардан јапышан
элләр дә дартылыб
 узанырды далларында.
Элләр дартылдыгча
нечә сүтүл шаир
дартылыб чыхырды
о кәфәнин ичиндән,
Шаирләр дартылыб чыхдыгча
 бәләжә чевриләрди кәфән.
Йки көзлә бахыб
мин көзүн јашыны ичән сүтүлләр,
јумуртадан чыхан кими
ики ајагла
он ајагы кечән сүтүлләр,
үшүјөндә улдуслара бахыб
 бахыб гызынан сүтүлләр,
күлөкләри елчи көндәриб
булудлардан гыз алан
 сүтүлләр,
ад күнү, өлүм күнү
 олмајан сүтүлләр,
бајрамларда тәбрик мәктубу
алмајан сүтүлләр,
бәләкдән чыхан кими
гача-гача кечдиләр
ше'рин миналанмыш торпағындан,
әсил сәнәт јолу адыјла

мә'наланмыш торпагындан,
Миналар
инсафлы чыхдылар адамлардан —
партламадылар.

Бахыб
кефенден төсө чыхан
сүтүлләрин көзләрине
жекәгарын барыт чөллөкләри
чәкилдиләр кери.

Бундан сонра
дүнјаја кәлән сүтүл шаир,
елә билмә дүнја дәјишир
беш күнә, он күнә
даһа сәнин кефинди.
Дүнја һәлә һәмән дүнјады,
кәфән һәмән кәфенди.

ДИВАР КИМИ, ДАШ КИМИ БИР ШЕЈДИ ИНСАН

Ичәришәһәрин
гәдим гала диварларында
јува гурурлар гушлар,
бәлкә дә
дүшмәндән горунмагчүн јох,
бу балача гушларын гонмасыјчүн
јүз мин илди учурулур,
сонра тәзәдән гурулур,
гурулур бу диварлар.

Бүтүн дамлара, диварлара,
бүтүн ејванлара
даими гејдијјатлы сәрчәләр
һәтта ән пис илдә, пис һавада да

даг адамларытәк
динчлик нәдир билмәдән
кәсил артырырлар
бу диварларда да.

Јурдсуз, јувасыз адамлар
әләчсызлыгдан титрәјир гәлпә-гәлпә,
гыврылыр дамар-дамар,
шәһәрә гејдијјаты
гушлардан өјрәнмәлиди адамлар.

Һәтта кечмишләрдән учуб кәлән
гумру гушлары да
кечмишдәкитәк јува гурурлар
истәдикләри әсрләрин арасында,
һансы әсрдәнсә хошлары кәлмир,
кечирләр нечә әср габаға,
нечә әср дала,
сонра һансы илин һансы күнүндәсә,
чыхарыб башларыны
ағыллы, мунчуг көзләрини
зилләмәјә чалышырлар
нә'шәли чаванларын көзләринә.

Гушларын көзләриндән көрүрәм; —
кечмишимиз, кәләчәјимиз һагда
билмәдијимиз чох шејләри
билир онлар,
һәм дә ушаттәк
бизә елә инаныр онлар
бу дүнјада биз һеч вахт һеч нәјә
инана билмәјәчәјик онлартәк.

Һәр шеј дивара говушур,
говушур торпаға, говушур даша,
ән сонда торпаг да, дивар да, даш да

говушур сәссизлијә, говушур сүкута
бу сүкут гәдәр,
бу сәссизлик гәдәр гәдим дүнјада.

Торпаг кими,
дивар кими, даш кими
бир шејди инсан да —
үстүнә гуш гонан тәк чан гонду
чанланыр бир илә, јүз илә,
бир анлыға, бир новура,
чан учду, көтүр инсаны
һәр дивара, сува дивара.

АДАМЛАР, АТЛАР

[посма]

Алтмышынчы илләрин эввәлләриндә
кәндимиздәки атлары
јығыб апардылар әтлијә
күнаһсыз әкинчиләри
бир фатех бәјрағынын алтына
јығыб апаран тәк.
Отуз једдидә дә
беләчә јығыб апармышдылар
кәндимиздән адамлары.
Гајыдан олмушду
кәдәр-кәлмәз кәдән адамлардан,
анчаг көрүнүр,
кәдәр-кәлмәздән дә о јана
апармышдылар атлары,
гајытмады атлардан һеч бири.

Атларын далынча
кишнәјә-кишнәјә галды дағлар,

кишнәјә-кишнәјә галды
үзәнкидән дүшән кишиләр,
дәли атларынын бурну
дәли шимшәкләрин көзүнү
дешән кишиләр.
Чилову дартылы галды
атларла өтүшән тәшнә чығырларын,
додағлары узалы галды
шаһа галхан атларын алнында
бир-биријлә өлүшән булудларын.

Атлар кедәндән сонра
даһа булудлардан јухары
чыхмырды дағларын башы,
елә бил адамлартәк
дағлар да дүшмүшдүләр атлардан,
јоргун, гәмли, ағлар көрүнүрдү
заманын јолларында
пијада галмыш гоча дағлар.

Сон күнләриндән бириндә
үстүмә ахыб кәлирди илхы,
мән дә илк јол илхы көрән
чансыз аран ушағы
елә билдим индичә
үстүмә кәлән атларын
дырнағларында галачам.
Анчаг сән демә
ушағлары да

адам сајырмыш атлар,
мәнә чатар-чатмаз
бурулуб өтдүләр јанымдан,
нәһәнк, анчаг ағыллы
бир чанлы кимијди илхы,
тәк бир чанлы кими
дүшүнүрдү, гачырды,
нәфәс алырды илхы.

Бу гәдәр чанлы бир-бириндән дала галмадан, бир-биринә тохунмадан нечә гачырды? Өзү дә о гәдәр сүр'әтлә. О сүр'әтин ичиндә һәр атын јери дәјишилмәз галырды. Сонралар бөјүјөндә дөфәләрлә о илхынын јарысынын јарысы гәдәр адамын күчәдә нечә кетдијини, јүрүдүјүнү көрмүшәм. Кедән халг дәјилди, күтлә иди. («Күтлә»дә «күт» сөзү киәләниб, «күтлә»дән «күтә кетмәк» сөзү чыхыб, унутмајын). Мән гәтијјән адамларла атлары мугајисә етмәк фикриндә дәјиләм. Анчаг адамларын кедә-кедә бир-биринә нечә тохундугларыны, бир-бирини нечә итәләдикләрини, кечиб кетдикләри күчәләри нә күнә гојдугларыны көрмүшәм. Һәлә онлар бу күчәләри гача-гача кечсәјдиләр, ноларды, бир танры билир?

Атлар! Атлар! Гардашлар!
Мән сиздән өјрөндим инсанлығы,
сиз адамлардан даһа јакын идиниз
булуда, көјә,
сиз даһа чох јарашырдыныз
торпаға, суја,
она көрәми апардылар сизи?!

Сиз дағларын, дүзләрин,
јолларын ганадыјдыз,
она көрәми апардылар сизи
дағларын, дүзләрин учмагыны,
јолларын гачмагыны көрмәјән адамлар?!

Апардылар сизи
уча билмәјән, гача билмәјән
төк ајаглы, төк ганадлы бычаглар,
апардылар сизи
бојларындан јухары
галха билмәјән горхачаглар.

Бәлкә дә, бәлкә дә
апара билмәјибләр сизи
јары јолда гачыб гарышмысыз

бу дүнјада башсыз галмыш
бир думана,
о думанын ичиндә
гача-гача ганад ачмысыз,
учуб кирмисиз булудлара.
Инди јәгін
көјүзүнүн маәи чәмәншикләриндә
гохлајырсыз улдузлары
төзә чыхмыш чичәкләр кими.

* * *

Анчаг һәрдән
онлары душтаг сахлајан
тиканлы, уча һасарларын үстүндән
атылыб кәләнтәк
илләрин үстүндән атылыб кәлир
башы кәсилмиш атлар,
атылыб кәлир,
ган фышгырыр
атларын кәсик бојунларындан,
фышгырыр јәһәрләрин,
чиловларын ганы,
фышгырыр дөрдәмә кедәндә
чана севкитәк јајылан
гәмчынын ганы.
Мәни горумагчүн
дөврәмдә елә дајаныр башсыз атлар,
бир дамла ган да
дүшмүр үстүмә.
Мән һәлә дә ушағам онларчүн,
билирләр бөјүмүшәм,
анчаг чансыз, күчсүз адамам һәлә дә,
танрысыны танымајан адамларын
таптағындан, дырнагларындан

горумагчүн мени
ашыб кәлир онлар илләри.
Јәгин билирләр,
бир заманлар тәкчә мән
ағламышам онларчүн,
билирләр букүн
тәкчә мән галмышам јерүзүндә
о атлары дүшүнән,
о атларын
сон хатире шәклијәм мән,
әлләриндә,
белләриндә кәдирирләр мени.
Көзләри јох бахалар,
бурунлары јох гохлајалар,
мени нечә таныјыб онлар,
бир танры билир,
Бәлкә һәлә дә ушаг галмағымдан,
ушағлыг гохумдан таныјыблар,
бәлкә о замандан индијәчән
чанымда кизличә кәзән
о доғма горхудан таныјыблар.
Бәлкә танымаг
нә бојдан-бухунданды,
нә көздән-галшдан, нә горхунданды,
танымаг анчаг таңрыданды.

Башым бојну вурулмуш
бир атын чигинләриндә,
бојну вурулмуш атын
дүшүнчәси бејнимдә,
ағрысы чанымда.
Әввәл-ахыр

анамыз торпаг чәкир
чанымыздан бүтүн ағрылары.
Анчаг кедиб ајағымачан

керијә гајыдыр бу ағры,
торпаг да кәтүрмүр бу ағрыны,
дејир: Инсаноглу,
мәндә дөзүм галмајыб даһа,
бир аз јумшалт бу ағрыны,
сонра өтүрәрсән мәнә,
сән мәндән дөзүмлүсән,
достлар да бу фикирдәди,
танры да,
чәкдијим бәлалардан
һәлә өлмәмишәмсә,
дүз фикирләширләр, демәк,
демәк чох дөзүмлүјәм мән,
Инди дә мат галырам өзүм-өзүмә,
чанымда долашыр
атын да дөзә билмәдији ағры.
Дүшүнүрәм, инсан јох,
ағры нечә дүшүнәрсә,
атын, инсанын чатлајан бағры
нечә дүшүнәрсә,
бах еләчә дүшүнүрәм.
Бирдән шаһа галхыр чанымда
вурулан бојунларын,
кәсилән башларын ағрысы
шаһа галхыб галдырыр мени,
ағрынын көјүзүндән, бахыб көрүрәм
көјүзүнә галхан атларын
ганлы ганад изләри
нечә илләрди галыб гызарыр орда,
тез әлләримлә, ајағларымла,
чанымдакы ағрылары
чанлы бир варлыг кими
әлимдә тута-тута
позурам, позурам о изләри,
көјүзүндән итирирәм о изләри,

горхурам,
о ганлы излэри көрүб
горха билэр, горха билэр
көүзүнэ галхан чаван руһлар.
Горхурам о излэрин үстүлэ
руһларын јурдуна да
галха билэр адамлар.

Силиб гуртарырам о излэри,
инди архајынам,
көүзүнүн мави чәмәнликләриндә
вериб атларла баш-баша,
алын-алына
бир заманлар орда
адамлар отлар.

Ганадлы адамлар

ГАНАДЛЫ АДАМ

Өмрү узуну
хәбәри јохуду ганадларындан,
Бөјрүнә жапышмыш ганадларыны
бир дөфә дә ача билмәди,
уча билмәди.

Ајағында гандалы да варды
ганадлы адамын
ајағындакы гандалдан
хәбәри варды анчаг.

Ушагкән
Севинди
ојунчагларыны алан
ушагларын севинчинә.

Бөјүдү
һәр күчәдә, һәр тиндә
һәр диндә адамлар
алдатдылар ону,
севинди, севинди јенә.

Бир кечә
оғрулар сојурдулар ону,
палтарыны сојундугча
тир-тир әсирди о
севиндијиндән.
Оғрулар елә билирдиләр
горхудан әсир о,
јазыглары кәлиб
машын пулу вердиләр она,
амма о кечәнин гаранлығында
машын пулуну кизличә

оғрулардан биринин чибинә өтүрүнчә
севинчиндән аз гала
итирмишди ағлыны.

Анчаг онун
һәр шејә севинмәјинә
дөзә билмирди чоху:
— Бир нијјәти олмасын бунун?!
Ахырда гадаған еләдиләр она
өзкә севинчинә севинмәји.
О да башлады
өзкә дәрдинә ағламаға,
чох ағлаја билмәди анчаг,
дәрд о гәдәр чохуду дүнјада
икичә күндә
боғулду көз јашынын ичиндә.

... Сон күнү гушлар ганадларында
галдырдылар ону.
Өзү өлмүшдү
амма һәлә дә диријди көзләри,
көзләриндән ахыб төкүлүрдү
ајагларындакы көрүнмәјән гандалын үстә
дамла-дамла одлу јашлар,
дамла-дамла әридирди
ајагларындакы гандалы,
гандал әридикчә
ачылырды ганадлары.

Сон дамланын үстүндә
шәкли көрүндү,
јох олду ганадлы адам
бирчә дамла көз јашы
галды бу дүнјада
ганадлы адамдан јадикар.
Ким бахырдыса,

о көз жашынын ичинө
чијинлөриндө
өз ганадларыны көрүрдү,
ајагларында өз гандалыны.

ИЛДЫРЫМӨТҮРӨНӨ ДӨ БЭНЗЭМЭЗ ШАИР

Илдырымөтүрөнө дө бөнзөмир шаир,
илдырымөтүрөн
өзүндөн торпаға өтүрөр илдырымы,
шаирсө,
гыјмаз гара торпаға да,
өзүнү верөр габаға
эли, ајағы,
ганады үтүлө-үтүлө
көјдө тутар
јурдунун үстүнө келән илдырымы.
Чанында сојудар ону
көвдөсиндөн көбөлөји,
јапышганы чыха-чыха,
будағында сөрчөси
чығыра-чығыра
о дәрдин јарпағыны јарпаглајар,
чичөјини төкөр,
сөз кәтирер.

Сонра
о дәрдин чаны чанында
төзө-төзө дәрдләрин
арасына атылар шаир,
кирер шаир,
төзө дәрдлөрдөн дө
сөз чөкө-чөкө
ахырда дөрд арысына дөнөр шаир.

Дөнөр дөрд арысына
дөрд верер јухуја,

дөрд дө кәлөр ојада
шаир чөкөндөн сонра
дөрдми галар дүнјада?!

Дөрд шаирин јарашығы,
дөрд шаирин јарағы,
јары дөрд,
јары ешг китабыды бу дүнја,
һәр шаирлө јазылар
чеврилөр бир варағы.

ДӨНИЗИН ҮСТҮНДӨ БИР ХӘЈАЛ

Бир учсуз-бучагсыз дөниз
кәлөр ајагларына,
бир архы кечән кими
кечөрсөн ондан.
Бир учсуз-бучагсыз дөниз дө кәлөр
бир учсуз-бучагсыз торпағы
кечән кими
кечөр сөндөн.

Дөнизин үзүндө дурар
адамсыз, аварсыз бир гајыг —
бахыб, бахыб ада санарсан,
саныб үзөрсөн
о гајыға сары.
Адамсыз, аварсыз о гајыг да
сәни ада санар,
саныб о да үзөр сәнә сары.

Дөнизин үстүндө бир хәјал...
Җөрдүн? Җөрдүнсә,
Артыг о хәјалын әсири олдун.

Дәнизин үстүндө бир хәјал —
ја о сәнин көзләринә көрүкәр,
ја сән онун.

ЈА ДА

Будда,
Муса,
Иса,
Мөһөммөд,

.....

Танрынын елчиләри.

Ејни елчиди
ајры заманларын көјләриндөн
ајры адларын ганадларында
һәр дөфә
төзөдөн учуб көлир дүнјаја,
көлөчөк ја да ...

Көрүнүр, белә мәсләһәтди, гада,
Ганадлы адамларсыз
јашаја билмәз гандаллы бәшәр.
Јашаја билмәз
һәр дөврдә бир динә,
бир мәһәбә
гуллуғ еләмәсә.

КӨЗ

Һара кетсәк, һарда олсағ,
Һамымызы көрүр танры,
Нечә көрүр, һардан көрүр?!

Бөлкә ајагдан баша,
башдан ајаға көздү танры?

Бу дүнјада
ај-улдуз, гаранлығ гарышығ,
гаранлығ-ишығ гарышығ
Һамымыз ичиндәјик о көзүн,
гапананда кечәнин ичиндәјик,
ачыланда ичиндәјик күндүзүн.

О ҺАНСЫ УЛДУЗДУ

Инсанлар
танрыдан узаглашдыгча
јетимләширләр танрысыз,
Инсанларсыз да
чөкилир дүнјанын бир күнчүнә —
улдузларын биринә
јетимләшир танры да.

О һансы улдузду,
танрынын чөкилдији улдуз?!
Ону
күнаһсыз өләнләр көрүр анчағ,
көрүб учурлар ора
гулагларыны јерә гојуб
танрынын ајағ сәсләрини
динләмәјә,
танрынын овчундан су ичмәјә,
ајағынын алтындан
дән дәнләмәјә.

(поэма)

Бу дүнја җаранандан
бир күмүшү гамыш
тәнһа шам ишығы тәк
титрәјирди, титрәјирди
бу дүнҗанын җанында.

Иҗнә учу бојда,
каинат бојда
руһ варды, чан варды һәр дағда,
һәр дашда,
руһ варды, чан варды һәр җаранышда,
Бу дүнја кими, каинат кими
тәк-тәнһајды о гамыш да.

Бу дүнја да гочалыб
бир инсан кими
замана чат верирди,
анчаг о гамыш, о гамыш
күмүшдән, бүрүнчдән илләри
бир учдан јола салыб
далынча фит верирди.

О гамышла бир торпагдан,
бир архдан, бир судан,
бир үрәкдән ган алмыштәк
галхыб далғаланырды
бу гоча дүнја да
бир топа гамыштәк
бир топа гамыштәк.

Титрәјирди, титрәјирди,
Титрәдикчә узанырды,
узанырды о гамыш,

узана-узана
кечирди улдузлары,
овуч-овуч су кими
ичирди улдузлары,
балача булаг көзү тәк
чәкилиб, сөнүб тәзәдән
җанырды улдузлар јенә
милјон илләр габаг
илк јол алышдығытәк,
битиб түкәнмирди көјүзү
улдуз гамышлығытәк.

Сон улдузу да кечиб,
Сон гаранлығы да кечиб
дашдан галхан су кими
танрынын күл бағында
ачды көзүнү о гамыш,
көзүнү ачан кими
көрдү танрынын үзүнү.

Танры көзләјирди ону,
учуб кәлди Исрафил,
әмр етди танры
Исрафилин әлине сары
титрәди, әјилди о гамыш,
Өпдү о гамышы Исрафил,
өпдү кәсди,
кәсиләндә
ағрыны бармағынын учујла
гамышын чанындан алды о,
бармагларынын учунда
галан ағрыларла
чалды, чалды,
чалды о гамышда
дүнҗанын сон нәғмәсини
дүнҗанын сон сәнәткары тәк.

Исрафил чала-чала
дејирди елэ бил:
Еј өлү гарышгалар, өлү бөчөклөр,
өлү дашлар, өлү сулар,
өлү инсанлар, өлү чичөклөр,
милјон дөфө ојанмысыз
бир дө ојанын!

Белөчө мин иллөрлө
чалды-чалды Исрафил
сон нөгмөсини сон дүнјанын.

Бир күн
јени дүнјанын илк ушағы
көлди имөклөјө-имөклөјө,
көлди баш ашағы,
көлиб чатды, дартды гөфлөтөн
Исрафилин этөјини,
Исрафил диксиниб
салды элиндөн түтөјини.

...О түтөји ат кими
миниб чапды о ушаг.

УШАГЛАР, ҺӘРФЛӘР

Балача достум Елшән Күчлүјә

Чичөкләрин,
бир дө ушагларын көзләриди
дүнјада ән ири көзләр,
бөјүкләрчүн ән анлашылмаз
сөзләрди
ушагларын чичөкләрә,

чичөкләрин ушаглара
дедији сөзләр.

Күзкү сујла долу
көзөл габды ушаглара.
Һәр шеј чанлыды,
Һәр шеј китабды ушаглара.

Көзләритөк үрөкләри дө
бөјүк олдуғундан
һәр шејин адыны
бөјүк һәрфләрлө јазыр
балача ушаглар.

Бөјүдүкчә, күчлөндикчә
гөләм тутан бармаглар,
күчлөндикчә,
бөјүдүкчә ушаглар,
балачалашыр һәрфләр,
онларчүн дө
анлашылмаз бир дилдә
данышыр чичөкләр.

СЕВИМЛИ АДАМЛАР

Танры јарадыб адамлары,
амма
јаратдыгларына
күчү јетмир даһа,
күчү она чатыр бирчә
севдији адамлары
тез апарыр,
апарыр дејөндө,
әслиндө һөпарыр онлары.

фагырлара ач
дүнјанын чајнағындан,
тез гопарыр
галыб јерүзүндө
чох азаб чөкмөсинлөр,
танрынын јаздығыны гојуб
көјлөрчүн јаранмыш ганадларыјла
онун-бунун чөкмөсини
силмөсинлөр.

БАКИРӨ ИНСАНТӘК БӨЈҮК ДӘРД

Һәм өзүјчүн,
Һәм достлары, танышларыјчүн
дүнјаны ағырлашдыран адамлар,
гачанда гычымызы,
учанда ганадымызы
гыран адамлар,
валлаһ, сиз дүшүндүјүнүздөн
чох-чох јүнкүлчө
дедијиниз дәрдрәри чөкө-чөкө,
һај-күј салмадан,
о дәрдрәрә даһа чох јана-јана
јашамаг да олар.

Ел огуллары, дејесән, биз
бир аз да ағырлашдырырг
онсуз да јашамаға ағыр олан
бу дүнјаны.
Бу ағыр дәрдрәрә дәрд вериб
ағырлашдырырг тәзәдән.
Мөнчө, бөјүк дәрд
һәр күн көлмәз дилә,
Бакирәләшәр илләрчө о дәрд

инсанын үрөјиндә,
О бакирә дәрд
бакирә инсан кими
бирчө дефә көләр дүнјаја,
Ја күләр,
ја да атылар пәләниин ағзына
чанындам кечмәјә,
өләр —
Һәр күн үстүнә учуб көләрләр
анд ичмәјә,
көләрләр балача ганадлы гушлар,
балача гарышга дамлары,
балача көјләријлә балача чичөкләр.

БИР ГҮШ ОВЧУ ТОРПАГ

Һаны шөһәрләр, кәндләр,
һаны бәндләр, бәрәләр,
евләр, дамлар?!
һара гачырлар, һара
бу ајагјалын адамлар?!
«Гардаш» дејә-дејә, «дост» дејә-дејә
тиканлы мефтилләрин үстүјлә
һара гачырлар, һара?!
Гачырлар, гачырлар
һәмишә ајагјалын һәгигәтин далынча,
бәлкә инсан ајагјалын оlanda,
чылпаг оlanda
даһа јахын олур һәгигәтә —
онданды,
бәлкә һәгигәт дәрдиндәнди
бу күн дүнјанын јарысынын јалынды ајағы,
Бәлкәсиз
гачыр, гачыр ајагјалын адамлар,
гачыр, гачыр гитәләр, јарымадалар,
һәр шејин далынча гачыр,

гачыр жарымаддымларла жарымадамлар,
һәр шеј дә бүтөв аддымларла
гачыр жарымадамлардан.

Тиканлы мәфтилләрин үстүjlә
гачыр, гачыр ајагjалын адамлар
Тиканлы мәфтилләрин үстүjlә дә
гачырса адамлар,

демәли, дүнјада, гаға,
башга јер галмајыб гачмаға,
әкилиб, тикилиб, сөкүлүб һәр јер.
Гачыр, гачыр адамлар,
Аразын тиканларына ајаг гоја-гоја
о тајда, бу тајда гачыр,
гачыр ајагjалын азербайчанлылар.
Һагг-һаһаг,

нә кејирсә кејсин, јенә ајагjалынды
гардашы тиканлы мәфтилләрин
о тајында галак халг.

...Тиканлы мәфтилләр
миниллик тиканларымызды бир-биримизә,
мин илди бөјүјүб инди чыхыб үзә,
нә гәдәр тиканымыз вармыш, аллаһ,
бәс еләмәз бир ајрылыға,
һәлә нәчә дөфә

бирләшиб ајрылачагыг тәзәдән,
һәлә нәчә дөфә билмәјечәјик
нәди бирлик, нәди ајрылыг,
һәлә нәчә дөфә

ајрылганда елә биләчәјик бирик,
бир оlanda елә биләчәјик ајрыјыг.
Һәлә тикан кәтирән чағымызды,
ким билир нә вахт ачачаг күлүмүз?!
... Көјүзүндә о нә чајды, атам,
дағлар, дәрәләр, бәндләр, бәрәләр
гачыб Аразын алтындан,

еләчә көјүзүндә галыб ахыр Араз.
саһилиндә

тиканлы мәфтилләри үстүjlә
гачыр ајаглары ганыг азербайчанлылар,
көјдә тиканлы мәфтилләри көрмәдән
тиканлара дәјиб дүшүр
бизим елли дурналар,
амма нә гәдәр дүшәрләр
чата билмәзләр јерә.

Оду бах!

Өзүмүздән хәбәрсиз тутдуғумуз
күнаһтәк

көзләри гапанмајан өлү дурналар
һәлә дә учурлар башымыз үстә.

Гапанмаз Шималда өлән
дурналарын көзләри
бир гуш овчу Чәнуб торпағы кәтирмәсәләр,
Гапанмаз Чәнубда өлән
дурналарын көзләри
бир гуш овчу Шимал торпағы апармасаг.

ҮЧ БАЧЫ

(поема)

Мәрдәкан ушаг евинә

О гыз доғулан күн
анасы сон нефәсиндә
әл узатды гызына сары,
әли дәјди таңрынын этәјинә,
Кетди әли таңрынын этәјиндә,
көзләри јашда,

О көрпəнин бир кəси галмады
танрыдан башга.
Танры бахыб, бахыб ону да көрдү,
көрөн кими дə

Гызлыга көтүрдү —
О мұбарək ахшам
гаранлыгын əн сирли јериндөн
учуб кəлди үч мөлək,
биринин əлиндə күзкү,
икисинин əлиндə шам.
Шам ишыгында
көрпə бахыб күлдү күзкүјə.
Бахды танры күлөн көрпəјə
бахды танры күлөн күзкүјə,
бахды танры јанан шамлара
бəхти көјлəрин бир јериндөн
гызын ајагына кəтирди.
Сонра көрпəни дə,
шам ишыгыны да,
күзкүнү дə гызлыга көтүрдү.

О гыз бөјүдүкчə бөјүдү,
бөјүдүкчə унутду
шамлары да, күзкүнү дə.
Анчаг хəбəri олмады
һара кедирдисə о гыз
јенə о үч мөлək
кедирди онун далынча
биринин əлиндə күзкү,
икисинин əлиндə шам.

О мұбарək көзəлин адына
төкүлүб кəлди елчилər.
Бир кечə јары
əмрүндə илк дəфə о көзəl гыз,
јујурду киши көјнəклəрини

гəфил сөндү ишыглар,
јенə учуб кəлди үч мөлək
биринин əлиндə күзкү,
икисинин əлиндə шам.
Гыз бахды күзкүјə
шам ишыгында,
титрəтмə тутду гызы,
күзкүдөн она бахырды
тəзəчə бөјлү олмуш анасы.

Сон нəфəсдə о гызын
нəвəлəri дəјанмышды баш учунда.
Иллər ағармышды сачында,
учду сон нəфəси дə,
јенə сəссизчə
учуб кəлди үч мөлək
биринин əлиндə күзкү.
икисинин əлиндə шам.

Сон нəфəсиндə таныды о гыз
догулан күнү
үстүнə учуб кəлөн о үч бачыны.
Ики шам ишыгы
ики бачы бармагытək
бағлады гызын көзлəрини,
күзкүдə галды сон нəфəси,
өзү учуб кетди
анасынын гучагына,
чатды бахды,
көрдү анасы да
өз анасынын гучагында
лап көрпəчə ушагды,
о да анасынын гучагында
ондан да көрпə бир ушаг.
Сən демə өлмək —
гајытмагмыш тəзədən

чождан унутдуғун
јурдуна, очағына,
Сән демә өлмәк —
гајытмагмыш тәзәдән
аналарын гучағына.

Көјдә бир көрпә чығыры
ишыгландыра-ишыгландыра
јенә гызын далынча
учуб кетди үч мәләк
биринин әлиндә күзкү,
икисинин әлиндә шам.

ЧЕВРИЛМӘ

Балыгларын гушлара,
гушларын балыглара,
булудларын јағышлара,
јағышларын булудлара
чеврилдији вахт
Өзү дә билмәдән чеврилир инсан да.
Бир дә көрдүн
јары балыг, јары гуш,
јары булуд, јары јағыш бир оғлан
дәли-диванәди
јары тиканлы јерүзү,
јары күллү көјүзү бир гыза.

Чичәкләрин ајландығы,
нарларын күләјшәләндији,
јарпагларын пәјландығы,
зөмиләрин күләшләндији вахт —
Өзү дә билмәдән инсан да
ајланыр, күләјшәләнир,
пәјланыр, күләшләнир.

Дағларын сөкүлдүјү,
учурумларын төкүлдүјү,
бурулғанларын буландығы,
иланларын ағачлара
доландығы вахт —
јары учурум, јары бурулған,
јары дағ, јары илан инсан
сычрајыр гәфил
бир доста атылан күлләјә сары.
Гачыр торпаглашан, чајлашан инсан,
Гачыр торпағыны одлајан,
чајыны адлајан дүшмәнин
ајағы алтдан —
гачыр, учурума чеврилир,
о учурума јыхылыр дүшмән,
гачыр, бурулғана дөнүр,
о бурулғанда боғулур јағы...

ГӘҤРӘМАН

Нөвбәнөв чәзалар көзләјирди ону,
рәһм ејләјиб гочаглығына
күлләләдиләр ону,
сон аначан елә билирди
«Ах һардасан, аначан»
демәјәчәк,
горхмајачаг өлүмдән,
анчаг бахды өлүмүн
мәһрибан үзүнә,
сонра көрәндә өлүмү,
өлүмүн әлиндәки гара әлчәји,
өлүмүн гара әлчәјини
чыхартмағыны,
гара әлчәјин алтындан
бир гара әлчәјин дә чыхмағыны,

һәр чыхан әлчәјин
бир чанлы әл кими
јеријиб кетдијини,
кедә-кедә
дөнүб керижә бахмағыны,
көрдү горхду о анда,
Чәлладларын өзләриндән
даһа дәһшәтлјјди
гәфил дөнүб керижә бахан
әлчәкләрин ганлы көзләри,
О анда анаја чеврилди өлүм,
алды ону гучағына
деди: Габағында өлүм!
Агрын үрәјимә! Горхма!
Анчаг горхду јенә.

Горху да гәһрәманлыг гәдәр
доғмады инсана,
доғмады, амма
боғаздан кетмәјән
лохмады инсана.
Анчаг гәһрәман горханда да
елә горхар,
горхусундан горху да сынар.
Дүнјамыздан кедәндә
өзү илә апарар горхуну гәһрәман,
апарар ондан сонра кәлән
инсанлар
горхмасынлар.

Кедәр гәһрәман
өзүлә апарар горхуну,
јадикар гојар дүнјамыз
гәһрәманлығы.

ЈАХАСЫЗ КӨЈНӘК КЕЈӘН АДАМ

Јахасыз көјнәк кејән адам
бағырырды, бағырырды:

— Ишыг верин!

Ишыг верин мәнә!

Дүнјанын

ән кечилмәз зүлмәтини,
ән гаты гаранлығыны
вердиләр она.

О да күнләрлә, ајларла
чијинләријлә, әлләријлә
сыхыб, сыхыб
бәркитди о зүлмәти,
бәркитди о гаранлығы,
о гәдәр бәркитди ки,
анчаг күлүнклә
јарыб кечмәк оларды
гырлашмыш,
дашлашмыш гаранлығы.

Јахасыз көјнәк кејән адам,
гаранлығы сыхыб, сыхыб

бәркидән адам
чыхартды әјниндән
јахасыз көјнәјини,
күнләрлә, ајларла, илләрлә
о көјнәклә

силди, сүртдү,
сүртдү, сүртдү гаранлығы,
ахыры сүртүб, сүртүб
парылдатды гаранлығы,
Әл чәкмәди јенә,
сүртдү, сүртдү гаранлығы,
парылдајан гаранлығын ишыгы
она верилмәјән ишығын
үстүнә дүшүб

о ишығын көзлөрүни гамашдыраначан
сүртдү, сүртдү
јахасыз көйнөк кејөн адам,
гаранлығы сүртөндө,
гаранлығын үстүндө
эли танрынын элине
дөјөн адам.

ГАРА ШАҤЛАРА ГАРЫШАН ЭКИНЧИ

Габаглар шаһлар олуб,
танымасынлар дөјө
һөрдөнбир дөјишиб палтарларыны
чыыхыблар күчөјө,
көндө-көсөјө,
гара, јағыша,
палчыға бата-бата
гарышыблар гара чамаата.
Јолларда ач галыблар,
сусуз галыблар,
чөрөксиз галыблар, дузсуз галыблар,
экинчијлө, бичинчијлө данышыб
дөрд ешидибләр,
ешмө ешибләр —
вахт алыблар,
дөјүб дарвазалары бир-бир
кечөлөмөјө јер ахтарыблар.
Нө габагда кедөн
е'ланчылары олуб,
нө далда кедөн таланчылары,
Онда телевизор да јохумуш —
һеч кәс танымајыб онлары,
үзлөрүнө дө сөјүбләр танымаза.
Шаһ шаһлығыјла
сахлајырмаш һәмишө
экинчи палтарыны,
бичинчи палтарыны.

Анчаг инди
экинчи дө, бичинчи дө
дөјишиб палтарыны
шаһ палтарына.
Дөјишән кими дө әсл палтарларыны
атыблар, залым ушағы,
кери гајыданда
кечөчөји көрпүнү јандыран
јолсуз јолчулар кими.

Инди өлкөлөр вар —
бир гуру нөфәс,
бир чөким аһды,
амма һамы кеф ичиндөди,
һамы гуру бөјди,
һамы гуру шаһды.
Бирчө экинчиси вар,
о да һөрдөнбир
экинчи палтарыны чыхардыб
кејир шаһ палтарыны,
чыхыр шөһөрө —
гөдимдө шаһлар
палтарыны дөјишиб
гара чамаата гарышантөк,
о бирчө экинчи дө
инди кејир шаһ палтарыны,
чыхыр шөһөрө,
гарышыр гара шаһлара.

АНА ИШИ — ТАНЫНЫН ИШИ

Дүнјанын бу башындан
бир ганадлы ана,
о башындан бир ганадлы гыз,
икиси дө ејни анда

диз чөкүб силирдилөр дөшөмөнн,
силирләр ганадларыҗла.

Дүнҗанын һәр јериндә
ганадлы доғулур гызлар,
доғулурлар мәләк јеринә,
кәңиз јеринә,
доғулан кими дә
чоғу гурбан верир ганадларыны
дүнҗанын тәмизлиҗинә.

Дөшәмә силән аналарын
дизләрә алтында кәһнә халыток,
кәһнә палазтәк
јығылып, јығылып,
ачылып смрүмүзә бу кәһнә дүнҗә,
ачылып
һәр күн өлүмсүз тәзә дүнҗәтәк.

Өлкәләрин, дағларын,
јолларын, сәрһәдләрин тозуну ала-ала,
дөшәмәсини силә-силә
дүнҗанын с башындан бир ана,
бу башындак бир гыз
јахынлашырлар бир-биринә.
Бирдән ананын әли
тохунур бир улдуза
дөшәмәдән галхан
бир мис папағлы мисмәра
тохунан тәк,
тохунан кими галхыр,
бахыб көрүр
инди дөшәмә нәди,
ән үрәкли, ән учаған гушун да
галха билмәдиҗи жүксәклидә
силир дүнҗанын таваныны
бир гыз ушағыҗла јан-јана.

Сонра силирләр бир јердә
балача әл күзкүләринә бәнзәјән
улдузларын үзүнү,
улдузлары силиб верирләр
јанларында учушан балача мәләкләрә,
баш әјә-әјә силирләр
дүнҗанын ән гәдим ешгини јашадан
Ајын үзүнү,
сојумағыны көзләмәдән
әлләри јана-јана
силиб парылдадырлар күнәши.

Ана иши — танрынын иши!
Кечә-күндүз
бүтүн дүнҗаны да еләчә
силир, тәмизләјир танры да.
силә-силә, тәмизләјә-тәмизләјә
дүнҗанын дүшән улдузуну
тапыб гојур јеринә.
Сонра јохлајыр бир дә, бир дә
дүнҗанын һәр диварыны,
һәр күнчүнү,
галдырыр, һөрүр јеринә
кәјүзүнүн мави тикилисиндән
чыхыб дүшән
һәр мави кәрпичини.

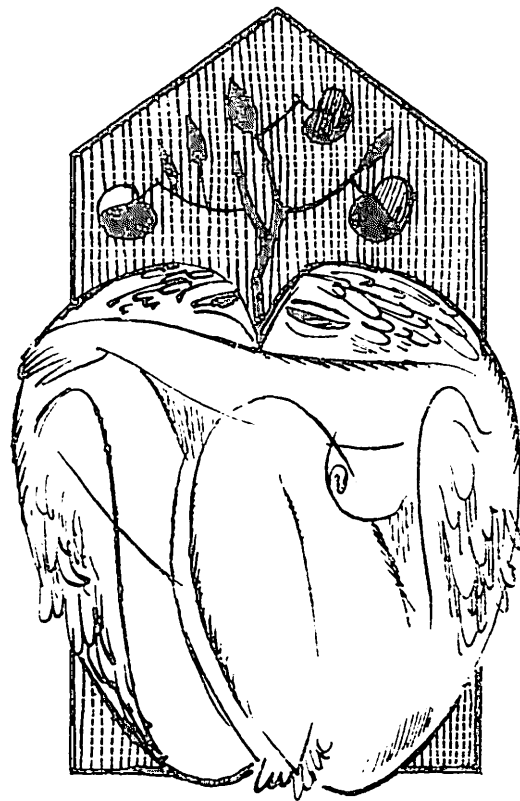
ҺАМЫНЫН ПАХЫЛЛЫГ ЕЛӘДИЈИ АДАМ
Һамынын пахыллыг еләдиҗи
ганадлы адам
пәјлады касыблара, јетимләре
олуб галан варыны,
сонра һәр күн бир аз, бир аз
кәјүзүндән јығды ганадларыны.

Бундан сонра јашајачагы
илләр, ајлар,
күнләр галмышды пайламаға,
галан өмрүндән башга
һеч нәји јохду даһа.

Көјдә гапды
киминсә өмрүнә учан бир өлүмү —
о күн ачды, јығды ганадларыны
мин кәрә азына,
једи, ичди күлә-күлә,
кеф ичиндә јығды өзүнү
бир күлләнин ағзына,
гошулуб она күлдү өлүмү —
ачылды күллә
вурулмуш дурна ләләкләри тәк
бир анда дүнјаја дағылды өмрү.

Дағылды, пайланды өмүрләрә
өмрүнүн галан санијәләри, саатлары,
ајлары, илләри
даһа һеч нәји јохуду пайламаға.
Ағрыдарды көзләрини
инсан бармаглары,
өзү өз көзүнү бағламаг олду
танрыдан сон диләји,
танры гәбул етди о диләји,
дүшдү танрынын әлиндән
көјүзүндә галмыш итгин ләләји,
о ләләк өпүб сығаллаја-сығаллаја
бағлады көзләрини.

Бәлкә өзүнү өлдүрә билмәјин
пахыллығыны чәкирдиләр адамлар?!

Һамыдан чох
севәчәјәм

«МӘҢӘББӘТ ӘФСАҢЕСИ»НӘ ЖАЗЫЛАН ШҮҢҮР

Анд олсун, анд олсун,
Анд олсун Јерүзү јаранаңдан букүнөчән
ичилән андларын ән ачысына,
ән гәһәрлисинә,
Анд олсун бөјүк шәһәрләрә
пәнәһ кәтирәнләрин бөјүк умудуна,
Анд олсун
илан күлләјә сычрајан тәк
шәһидләрин сычрајыб
елүмү көјдә гаршыламағына,
Анд олсун өлү шәһидләрә сарылан
дири бајрағларә,
өлү бајрағларә галдыран
дири диләкләрә,
ачан күләкләрә анд олсун.

Анд олсун гәбрә һәсрәт галан,
дәфнә һәсрәт галан,
кәфәнсиз гәрибләрин гапанмајан көзләринә,
тиканлы дөшәкләринә,
даш јастығларына,
Анд олсун суларымызын бурулғанларында
таләјин јастығларына,
бурулғанларын дибиндә јашајан
су перилеринин јарыинсан,
јарыбалығ олмағына,
Анд олсун тајрағларымызын учурумларына,
јурдумузын ән мәғрур гүшларынын
јузасы ордады,

Анд олсун с гүшлары
учурдан көјүзүнүн сон гатына,
аналарын дуасы ач-сусуз, јухусуз
орда дајаныб горујур бизи,
Анд олсун гәһә гариларымызын
јаһасындакы ијнә-сапа,
онларын гысылдығы евләрин
кимсәсиз бучағына,
Анд олсун једди гардаш иланын
јашадығы евә сәдагәтинә,
анд олсун ај ишығындан
бојлу олачағ бир қор гызын
көрпә сәсинә севинмәјинә,
анд олсун үз гојачағымыз
илкимиз, сонумуз гара торпаға.
Анам, гара торпағ,
дүнјанын бүтүн рәнкләри сәндән кәлир,
бәс нијә гара дејирләр адына,
гара — «ана» демәкди бәлкә.
Анд олсун рәнкләрин анасы
гара рәнкә,
Анд олсун һәр говғанын
ичиндәки гана,
сонундакы гәләбәјә,
бүтүн гәләбәләрин
көзүндә кизләнән елүмә,
Анд олсун шаирләрин
шаһларын мұкафатыны
рәдд етдикләри күнә,
онларын күлләләндији күндә
дәдикләри сон сөзә анд олсун.
Нијә бу гәдәр анд ичәрәм
сәнин өнүндә, нарым, киләнарым?!
«Сәни севирәм» демәк дејил
сәвхи тәкчә,
диз чәкүб бүтүн өмрү боју

сонсуз анд ичмәкди севки,
Нә вахт
бир ағыздан күлсә дүнја
бир севкидән өтрү ичилән
бу сәйсиз андлара,
сәйсиз адлара,
онда, еј о дүнјадакылар,
бу дүнјадакылар, ојанын,
онда чатыбды демәк
сону һәр ики дүнјанын.

ГЕЈСИН ЛЕЈЛИНИ КӨРДҮҮ КҮНДӨН БИР КҮН ӘВВӘЛ

Һәлә ганады јокду,
һәлә јерүзүнүп оғлуду о,
Сабаһ ганады чыҗачаг,
Сабаһ ајын, улдузларын,
ешигин әглу олачаг о,
Һәлә Гејсди о оғланын ады.
Сабаһ мәктәбә кедәчәк,
Сабаһ Лејлини көрәчәк,
Сабаһ бу дүнјада
Һамыдан чох о севәчәк,
Сабаһ
улдуз гаранлығы тәк
гаранлыг бир ешиг
титрәдәчәк ону.
Инди һамыдән чох о күлүр,
Бир дә һеч вахт
күлмәјәчәк о,
Индидән көрүнүр
күлән көзләринин дибиндә
кизләниб титрәјән көз јашлары,
Бу күн көлинчикдән өтрү
ағлајыб күлән Лејлинин,

Ешигин дилиндән хәбәрсиз
пәрванәнин, шамын
дилини билән Лејлинин
хәбәри јох,
сабаһ бир ганадлы отагда
бир сәф
үрәји гөнчә тәк титрәјән
оғлан дүзүләчәк,
бир сәф үрәји гөнчә гыз.

СЕВКИ

Көјүзүнә
бир јердә ачдығымыз
пәнчәрәди севки.
Түлү һејва күлү,
түлү милли-милли.
Пәнчәрәсиндә чырпынан
улдузлары
ачыб ичәри бурахдығымыз
отагды севки—
дөшәмәси мәхмәр булут,
таваны көјүзү,
таваны улдуз көлү,
улдуз дәнизи.
Саһилдә јан-јана
дајаныб бахдығымыз
сонуну үрәјимиздә дә
хәјалымызда да
тапа билмәдијимиз дәнизди севки,
Бир-биримиздән узаг
ејни анда, ејни бахтла
ејни улдуза баха-баха

о улдузун күзкүсүндө
эл-әлө, тел-телө
вермәкди севки,
Орда шөклимизи
бир-биримизә гысылы
көрмәкди севки,
о анда
о улдузда көрүнмөкдөн чох
— «диз чөкмүш севкилимин
дизи јердөн агры чөкди» —
дејиб дүшүнмәкди севки.

НАМЫДАН ЧОХ СЕВӘЧӨЈӨМ

Дүнјанын ән күчлү адамы
ола да билмәрәм,
олмаг да истәмирәм.
Истәмирәм бир кимсә
мәнимлә горхуда ушағыны.

Дүнјанын ән варлы адамы
ола да билмәрәм,
олмаг да истәмирәм,
рахат јатмаг истәјирәм кечәләр.

Мән сәни, мән сәни
дүнјада намыдан чох
севә дә билмәрәм,
севмәк дә истәмирәм,
чүнки
бүтүн јаландан севәнләр
намыдан чох сеvirләр.

Мән сәни сакитчә, јавашча,
севмәк истәјирәм.

танрыдан јазылантөк,
бир балача гуш
өз балача јувасынын
күнчүнә гысылантөк.

ЧИЧӘКСИЗ ДҮНЈАНЫН СОН ЧИЧӘЈИ

Дүнјамызда
күнү-күндөн зәһәрләнир хава,
зәһәрләнир сулар,
зәһәрләнир чавабсыз суаллар,
күл-чичәк гохладыгча
зәһәрләнир севкиләр,
анчаг һәләлик
севки зәһәрә күч кәлир,
һәлә күл-чичәјә тохунан зәһәрден дә
севки гохусу кәлир.
Анчаг белә кетсә,
ән кечи јүз ил сонра
дүнјанын ән көзәл гызы
китабларда схујачаг
көзәлләрә чичәк кәтирирмишләр
јүз ил габаг,
мин ил габаг ганадлы оғланлар.
Охујуб буну
о көзәл дә чичәк истәјөчәк
әна көнлүнү ачан севкидән.
/ бәһсәбәси сеvir көзәлләр/
е'лан да верөчәк гәзетләрдә:
— Ким мәнә чичәк кәтирсә,
ганадларымы
тапшырачам ганадларына.
(дүзү билмирәм, о заман
нечә јазылачаг белә е'ланлар)

Дүнјанын бејни ган чаванлары
бахыб, бахыб
китаблардакы чичэк шәкилләринә
учачаглар дүнјанын һәр јеринә,
Амма утандыгларындан
дөнмәјөчөкләр кери,
о гыз илләрчә дајаныб
көзләјөчөк, көзләјөчөк чичөкләри
јүз ил габагкы дүнјада
көзү јашлы кәлинләр
даваја кедиб гајытмајан
севкиләрини көзләјән тәк.
Чичөксиз дүнјанын
сон чичөји олачаг
бојну бүкүк галан гыз,
күлүнү зәһәрли тиканлар
сүмүрән,
иланлы сирканлар удан гыз.

ТӘК, ТӘНҺА, ЈАЛГЫЗ

Инанмырсан? Инанмырсан?!
Инанма севкијә! Јохду севки!
Јохду! Јохду!
Анчаг бир заман кәләчөк,
Һара кетсән көрөчөксән, дујачагсан
севмәјәнләр һамысы тәкди,
тәкди, тәнһады бу дүнјада,
тәкди, тәнһады, јалгызды!

Бир күн дә өз-өзүнә
тәк-тәнһа галынча
көрөчөксән

улдузларын ичиндә бу дүнја кими,
ишыг кими, зүлмәт кими
сән дә тәнһасан,
јалгызсан, тәксән,
Тәксән! Тәксән! Тәксән!
Бах онда,
бах онда бахмајачагсан,
һамыдан аз севирләр сәни,
Һамыдан чох севөчөксән.

Севки алачаг сәни,
атачаг сәни,
чырпачаг күлләрә, тиканлара,
ешгин күчүндән
тиканлар күлләрдән
јумшаг кәләчөк сәнә,
инди севмәдијини билмәдијинтәк,
онда да севдијиндән
хәбәрин олмајачаг,
хәбәрин олмајачаг,
амма һамыдан чох
сән севөчөксән!

Севөчөксән, севөчөксән,
Көрөчөксән
бир заманлар өзүн
тәк-тәнһа олантәк
инди дә севкин
гәмин әлиндә,
гәмин гәфәсиндә, гәмин ичиндә
каманча тәк, түтәк тәк
тәкди!
Тәнһады!
Јалгызды!

Истәјирсән
көјүн једдинчи гатында,
ешг мәртәбәсиндә,
ешг сәлтәнәтиндә
ганад чалан шаир ол,
истәјирсән
ганадсыз, ешгсиз ади адам ол,
көзәлә бәнзәтмәкчүн
ағла кәлән илк сөз
илк бәнзәтмә — күлдү.

Валлаһ,
нә дејирсиз дејин
бу инсафсыз,
бу залым күлдә нәсә вар,
мин илләрди
онда кизлөниб јашар,
ағыллынын ағлыны алан,
дәлини ағылладан
ешгин оду.

Оду
көкү танрынын
чәпәри јанында битән,
танрынын јолларындан дадан,
оду Гејси
чөлләрә салыб алдадан,
оду Лејлини дә,
Лејлинин көз јашларыны да ағладан
оду!

О учан гыза бах!
О гөнчә гыза!
Ләләкләјир голлары,
Ләчәкләјир јакасы,
Јарнаг аятда кизләнән
алма гохусуду
учушан телләринин гохусу.

О гөнчә гыза бах!
Ләләкләјир, ләләкләјир голлары,
Көјә галхмаг истәјир ганадлары,
Уча билмир анчаг,
пәлә көјүзүнә бахыр ганадлары,
пәлә дүнјадан.
пәлә көјүзүндән
горхур, горхур ганадлары.

О үрәји гөнчә гыза бах!
Өзү дә билмир нијә
күлләрин ганадыны
бир-бир әјир үзүнә,
Әјдикчә
күлләрин нәфәси
севкинин нәфәситәк дәјир үзүнә.

О ганадлы,
о гөнчә гыза бах!
Көјүзүнүн ишығыјла,
күлән үзүнүн оатығыјла,
учан телләринин сығалыјла,
дарағыјла, санчағыјла
нә гәдәр, нә гәдәр
хошбәхт олмаг истәјир, танрың!

О гыза бах, танрысы!
Инсафын олсун!
Ҳеч олмаса бир көзәли
хошбәхт елә бу дүнјада.

ӨПҮРӘМ ТЕЛИНДӘН, ЕЈ ҮЧ КӘЛМӘ СӨЗ

Јатар

јухусунда бир кәнч дәнизчи
елә һеј, елә һеј кимәсә дејәр:
— Унутма! Унутма! Унутма мәни!
Бәлкә көјә дәјәр, бәлкә улдуза,
бәлкә бир өлкәјә, бәлкә бир гыза,
бәлкә бир ағача,
һардан биләсән?!

Јумдум көзләрими нә сирди, танрым,
о гајыг да мәнәм, о гајыгчы да,
о дәниз дә мәнәм, о дәнизчи дә.
Каһ дәниз олурам, каһ да дәнизчи,
каһ гајыг олурам, каһ да гајыгчы,
каһ балыг олурам, каһ да балыгчы.

Мәни удур илләр, унудур илләр,
ајрылыг дајаныр һәр удачагда,
Истәр нәгмә сөјлә, истәсән ше'р,
хејри јохду, чаным,
кимин алнына
унутмаг јазылыб, унудачаг да.

Унудуб кедирәм дүнјада нә вар,
Һәр шеј дә, һәр кәс дә мәни унудар,
Сәни анд верирәм о лал дилинә,
еј илкин мәнәббәт,
бирчә сән, бирчә сән унутма мәни.

Чавабын «һә» олсун, ја да «јох» олсун
лап чавабсыз олсун, лап эзаб олсун,
өпүрәм телиндән, еј үч кәлмә сөз—
Мән сәни севирәм.

Ҳеч заман һеч јердә унутма мәни,
дилимин сәһрли о үч кәлмәси —
Мән сәни севирәм, унутма мәни.

Сөзү, мүрәккәби көз јашларыды,
дурна ләләјиди јаздыран гәләм,
гәләмин учунда әсән үрәјәм,
еј севки мәктубу, унутма мәни.

Кимин әлләриди сәссиз-сәмирсиз
гәфләтән архадан јумур көзүмү:
— Дејән танымадын? Мәнәм, һәмән гыз!
Чох көзләтдим сәни, гурбанын олум.
— Чох кәздин далымча
унут, мәни унут, вәфалы өлүм.

ПӘЛӘНК ЧӘНКӘЛЛИЈӘ ЈАРАШАНТӘК

Севмәк үчүндү дүнјада һәр шеј.
Сән дәрд чәкмә,
гој мән чәким,
Сән бахма узаға, әзијјәт олар,
көзләрин јорулар,
гој мән бахым.

Ҳеч нәји бөлмәрәм
сәнинлә,

Писди
һамысы мәним олсун,
јахшыды
һамысы сәнин олсун.

Сәни чәнкәллик кими,
Сәни пәләнк кими,
Сәни пәләнк чәнкәллиҗә,
чәнкәллик пәләнкә җарапәнтәк,
пәләнк чәнкәллиҗи,
чәнкәллик пәләнкә җашадәнтәк
җашаҗырам нарым, киләнарым.

НАРИНКИ КЕЧӘСИ

Бир кечәҗары
җолда кетдиҗин җердә
өзүндән асылы олмадан
гәфил башыны галдырыб
бахырсаң бир пәнчәрәҗә,
ичәридә җарыгаранлыгда
бәдәниндән гаранлығы соҗунан
бир гадынын
пәнчәрә пәрдәсинә
дүшән көлкәсиндән
онун көзәллиҗини дуҗарсаң,
Көзләрин
о гадынын көзәллиҗини,
булуддан чыхан бәдәнини,
пәнчәрәдәки сәрхош пәрдәдән,
сәрхош гаранлыгдан аҗырапәнтәк
еләчә бир ешглә
инди отуруб
наринкини аҗырырсаң габағындан.

СӘҖРАЛАР ГҮМ ӘРӨБНИН ОЛАНТӘК

Һәм бизимди,
Һәм дә бизим деҗил бу шәһәр.
Сиз дә өзүнүзү сәҗра санмаҗын,

һәм сизинди,
һәм дә сизин деҗил бу шәһәр.
Елә һеҗ нәсә деҗир,
амма билмирик нә деҗир бу шәһәр,
Әлимиздән алыр,
башымыза деҗүр бу шәһәр,
шухумузу әзир,
шахымызы әҗир бу шәһәр.
Амма, валлаһ, җенә
ширинимиз, шәкәримизди бу шәһәр.

Ағачларын шәһәри
олмады бу шәһәр,
биналары ағачларындан һүндүр,
ағачлары диндир —
ағачлары динмир.
Ушагларын да шәһәри
олмады бу шәһәр —
кәндләр ушагларын ола билир,
анчаг шәһәрләр җох.
Дүнәнки кәндчиләрин далынча
һәтта гумру гушлары да
пәнаһ кәтирдиләр шәһәрә.
Гумру гушларынын да
олмадысә бу шәһәр —
бу шәһәрә нә деҗим?!

Адыны билмәдиҗим
гуш кимиди бу шәһәр,
җахын кәлирсән — учуб галхыр,
һәм җанындады,
һәм дә җанында деҗил бу шәһәр.

Бу шәһәр
шәһәрин көзләриндән епүб

һәр күн ону ојадан,
шәһәрин јатмалы јерләриндә јатан,
јыхылмалы јерләриндә јыхылан,
јох олмалы јерләриндә јох олан
үшүмәли јерләриндә
һамыдан чох үшүјән,
һәр күн дишләрини гычајыб
тәзәдән дишијән
бир оғланын олмалыјды.
Онун да шәһәри
олмады бу шәһәр...

Олур, өлүр, ағлајыр,
дејир, күлүр бу шәһәр.
Һәр күн күлә-күлә
шәһәрин кезәл биналарыны
бир-биринә бағышлајан
ики кимсәсиз севкилинин
олур бу шәһәр —
учсуз-бучагсыз сәһралар
гум әрәбинин олантәк.

ҺӘР САЧЫН БАЛ ДАДАН БИР ТЕЛИ ВАР

Учур, учур, арылар учур,
учур, учур, кәпәнәкләр учур,
Тәјјарәләр көјүзүнү дағ-дағ,
улдуз-улдуз таныјантәк
учдуғу, кечдији јоллары
күл-күл, чичәк-чичәк,
от-от таныја-таныја
учур, учур арылар, кәпәнәкләр.
Үмидләри анчаг инсафа,
бәхтә, танрыја

учур, учур ганадлы оғланлар.
Учурлар һамысы
телләри бал гоҳулу
бир ғыз сары.

Учдулар, учдулар
һамыдан тез
бир ары чатды ғыз,
гонду бал дадан телә,
гајытды о бири арылар —
бечә вахтындан билир арылар
һәр сачын бал дадан
бирчә тели вар.

Сонра кәпәнәк чатды
гонду ғызын сачына,
гајытды о бири кәпәнәкләр —
дүнјаја ганад ачаңдан
билирди кәпәнәкләр,
һәр ғыз сачынын
бир кәпәнәк јери вар.

Сонра балача ганадлы
бир оғлан чатды ғыз,
ғыз бахды оғланын
баләча ганадларына,
хошу кәлди онун
ганадларынын балачалығындан,
ғыз балача ганадларыны
тапшырды оғланын
балача ганадларына,
учдулар јан-јана.

Кәлиб чатды о бири оғланлар
бахдылар, бахдылар,
анчаг пахыллыгдан
тәзәдән учмаг истәдиләр
ғызла оғланын далынча,

амма јоллары галды жары,
бирдөн һамысынын
эриди гаһадлары.

Һәрәнин бир бәхти вар:
кими көз ачан кими
бахар, көрәр,
киминин дә күндә жүз көрә
танры јанына кәтирәр бәхтини,
о да бахар, бахар,
амма бәхтинин чижни үстүндөн
узаға бахар.

ШАИР ВӘ ЧИЧӘК

— Јүксәл! Јүксәл!
Булулдардан да о јана,
бојну бүкүк,
көзәл чичәк!
— Сәнин јолунду,
сәнин јаланынды, шаир,
булулдардан о јана јүксәлмәк,
бојну бүкүккән
даһа көзәлди чичәк.

ГАЧЫРДЫЛМЫШ ДӘРД

Бурула-бурула кәлән
бу гәдим јолун дәнкәсини
ондан өтрү,
ондан өтрү јаратмысан, танрым,
дәрдимизин чохдан,
лап чохдан итирдији

бир адамын
доғма дәрдинә гәјытмағыны
гәфил көрәк.
Онуң узагдан
јаваш-јаваш јахынлашмағына
дөзмәрик јәгги.
Һәр нә олур олсун бирдөн олсун,
һәтта өлүмүн дә
бирдөн кәленинин
аз олур әзабы.

Бу дүнјада судан да,
гурудан да,
һәтта бу дүнјанын
өзүндөн дә гәдим
бу сүкуту јаратмысан, танрым,
биздән узағлашан дәрдин
аддым сәсләрини
бирчә-бирчә, тәк-тәк ешидек
сүкутун үстүндә
гарын үстүндә галантәк
онун ајағ изләрини көрәк.
Көрәк
бурула-бурула кәлән
бу јолун дәнкәсиндә
бир вахт гәфил көрүндүјүтәк
нечә гәфил јох олур о дәрд.

Кәдәр о дәрд биздән,
биздән узағларда
ајағјалын, башачыг кәзәр о дәрд.
кәзәр дәрди севән,
дәрддән өтрү өлән ашиғләри,

дәрдлә долу

бир ағыр арабаја гошулүб
ону дарта-дарта
дизијлә, дырнағыјла јер ешәндә,
чијинләри сулуглајанда,
чијәри першәләнәндә,
анчаг онда, анчаг онда
чаны бир азча
раһат олан ашигләри
кәзәр, кәзәр о дәрди.

Бурула-бурула кәлән
бу јолун дөнкәсиндән
гәфил чыхан ашиг,
биз дә вәфасыз чыхдыг,
доғма јурдундан
ајағјалын, башачыг гачырдыг
сән дизин-дизин гајытдығын
о доғма дәрди.

Тәнһалығын вә өлүмүн
чәкдији шәкилләр

ПЫЧЫЛТЫ

Дава башламамышдан
бир күн габаг
кејүзүндө
шаһа галхыш ат шөклинө
дүшмүшдү булуддар,
ган рөнкіндө үшүјүрдү күнбатан.

Сөһәри күн адамлар
о атлары миниб
ахытмалыјдылар о ганы.

Нечә ахачагдыса о ган,
нечә көллөнөчөкдисә
о ган о торпаға,
давадан сонра
о шөклә дүшөчөкди
о торпағын хәритәси.

О даванын ән накам гәбринин
баш тәрәфиндән
бир күн сән дө кедөчәксән, бачы,
анчаг чох-чох илләр сонра
сән дајандығын јердә битөчөк
дүнјанын ән чичөкли ағачы.

Мејвә кәтирмәјөчөк,
һәр чичәјин додағыјла ајрыча
гәмли-гәмли пычылдамагчүн

бирчә-бирчә, тәк-тәк
чичөкләјөчөк о ағач.

Танрым,
сөз олачагмы о пычылтыда?!

ТӘНҺАЛЫҒЫН ВӘ ӨЛҮМҮН ЧӨКДИЈИ ШӘКИЛЛӘР

Ғышын гара күнүндә,
гара гарында
одун јармағыны көрүб
бир гурумуш гарынын,
дүшүнмүсәнми онун тәнһалығыны,
балтанын ағзында
дәмирә дөнөн дүјүнләр
онун оғлунун
гүрбөтдә өлүмүнү дүшүнөнтөк.
Дүшүнмүсәнми?!

Өмрү кими учуг чәпәрини кечиб
алмысанмы балтаны
о гарынын әлиндән
оғлуну өлүмүн әлиндән алантөк.
О анда
үз ғырышларында кизлөтдији
сон дамла көз јашында
гәриб өлүмдән горудуғу
бир әзиз шөкли көрмүсәнми?!
Көрмүсәнми?!

Гардаш гәрибләр, јалғыз өлүмләр
онларын кечәсинә јан алан
өлүмсүз бир дүнјанын
ишығы дүјүнсүз пәнчәрәси билиб

дөјүбләрми сәнин пәнчәрәни,
сәндән бир гисмәт чәрәк јох,
бир овуч су јох,

гоншудан

бир овуч дуз истәјәнтәк
бир овуч улдуз

истәјибләрми сәндән?!

Дивансыз, тавансыз евиндә
һеч олмаса, пилтәси чәкик

бирчә улдуз тапылыбмы
көјдән кәлән

көј гоншуна вермәјә?!

Тапылмајыбса,

ганадлы булудларын үстүндә
булудлары дәмәрләјә-дәмәрләјә
јол кетмисәнми улдуз далынча,
гонағынчүн улдуз јери,
достуна, гардашына

јашамаға дөрд дивар јери,
һеч олмаса,
гушларын да бәјәнмәјиб көчдүјү
бир бош јува јери

сорушмусанмы
үстүндә кетдијин булуддан,
о булуда таныш чыхан

ағачлардан, гушлардан?!

Сорушмусанмы?!

Бир бош јуванын алтында
боғазы кәсилән чейран ајағынын
сон тәрпәнишинә

ана торпаг диксинәнтәк
диксинмисәнми,

сон нәфәсиндә чейранын
адам кими данышмағына,
чейран дедији һәр сөзүн

көзләриндән

дамла-дамла јаш дүшмәјинә
диксинмисәнми,

көрмүсәнми о чейран
ајағынын сон тәрпәнишијлә
нечә итәләјир дүнјаны
сон дамла көз јашы гәдәр
бычагдан узаға?!

Көрмүсәнми?!

Ананын ајаг изләриндән
кизләдә билмисәнми
үрәјиндәки илләрин ағрыларыны.
Ананын ајаг изләри

ағрыларын шәклитәк
бүзүшүбсә үрәјиндә,
о изләрдән ағрылары
кизләдә билмәмисән демәк.

Анчаг үрәјинин шәкли
илдән-илә даһа чох
охшајырса о изләрә —
демәли адамсан,
адам баласысан һәлә,
дүнја борч вердији гуру нәфәси
һәлә һалал еләјир сәнә.

УШАҒА ТОХУНМАЈАН ПӘЛӘНК

Сән һәр күн
бишән сүдүн гајмағына,
көһнә јорғанла өртүлү
гатығын ујумағына бахантәк,
Сән һәр күн

балача ушаг көйнәкләринин
долабда јухусуна,
балача голларына,
балача јахасына бахантәк
доғма дәрд дә еләчә
дуруб башын үстүндә
әјилип бахыр сәнә.

Бахмаға јер верәндә
дәрдин чијни үстүндән
бахыр севинч дә һәрдән.
Сән балана бахантәк
онлар да бахыр сәнә.
Сән дә, сән дә онларын
балача баласысан.
Онлар да бахыр сенин
балача әлләринә,
балача көйнәјинин
балача јахасына.

Онлардан да јухары
кимсә, нәсә дајаныб.
Онлардан да јухары...
Чох фикрә кетмә, оғлан,
јохду дүнјанын ахыры.
һеч вахт билинмәјечәк
ким-кимдән ашағыды,
ким-кимдән јухары?!
Бахыр, һардан бахырсан?!

Бу дүнја јаранандан
дәрд севинчә күч кәлир,
севинч һәмишә кеч кәлир.
О кәлиб чыханачан
дәрд дәрд көзлә бахыр,
бахыр, бахыр адамлара,
көрүр,
ким јахшы дәрдчәкәнди,

кечир өзкә адамлары,
һәр күн кедир она сары.
Јетим галмыш дәрдләр дә
вериб әл-әлә гачыр
дәрд јетимханасындан
гачыб кедир она сары
гара-гара, сары-сары,
гоша-гоша, сыра-сыра.
Севинч дә кәлир, баба,
Кәлир, амма кеч кәлир,
Кәлир мин бир әзабла,
Кәлир, дәрдә күч кәлир,
Көрүр бөјүкләрчүн дә
ушаг севинмәјиндән
башта севинч галмајыб,
Көрүр, дүнјада анчаг
ушагларын үрәјини
кәдәр һәлә алмајыб,
Јолуну гојуб јары,
кәлир ушаглара сары.

Инсафсыз дәрд дә кәләр,
ушаға тохунмајан
гәзәбли пәләнк кими
дуруб бахар, бахар һеј,
Һәрдән гыјмаз ушаглара,
фикри кедәр узаглара,
Дәрдин дә өз баласы вар,
дәрд бахар баласына
јазығы кәләр
күнү-күндән
гәми, гәзәби бөјүјән
гәмли, гәзәбли баласына.
Кәдиб кәтирәр
бурахмаг истәр ону

күлән ушагларын арасына:
— Ојна, күлүм, ојна!
Ојна, залым, ојна!

БОШ ЈЕРӘ ДОҒУЛМУР ДҮНЈАДА ҺЕЧ КӘС

Бош јерә, бош јерә доғулмур һеч кәс,
Һәрәни дүнјада өз јери көзләр.
Бири көзләрини ачыр дүнјаја,
бөјүјүр, башлајыр јер суламаға,
бири дә доғулур
гоһума, јада,
атаја, анаја суал олмаға,
Бири дә доғулур
көләнин көзүнә бир чүр көрүкә,
кедәнин көзүнә бир чүр көрүкә.
Бири дә доғулур
халгынын дәрдини ача көјләрә,
ача күләкләрә бир бајраг кими.
Бири дә доғулур бајрағы олсун,
бири дә доғулур лағлағы олсун,
бири дә доғулур тәрслик јашасын,
бири дә доғулур дәрслик јаратсын,
бири дә доғулур јағышлы күндә
исланыб үшүјән бир кәнч јетимә
үч кәлмә фәјдалы мәсләһәт верә.
Бири дә доғулур ағсаггал кими
танкын, топун үстә түфәнк кәндәрә.

Бош јерә, бош јерә доғулмур һеч кәс.
Бош јерә, бош јерә доғулмур өлүм.

ҺӘР НӘСЛИ БИР КҮЛЛӘ ЈАШАДАР

Атлылар, атлылар, чаным атлылар,
Әсил шаирдән
әсил шаир оғлуна
шаирлик веркисиндән башга
бир көһнә дост галар,
бир дә беш-он
гартымыш дүшмән,
бир дә бир түфәнк.
Оғул гатлајар түфәнки
көрәр ичиндә бирчә күллә вар.
Өлән адамын
көзүндә галыб бәркијән
сон дамла көз јашытәк
бир күллә.

Атлылар, атлылар, јел ганадлылар!
Нәдән јапышырыг тәсәлли үчүн,
нәдән јапышырыг бошады анчаг.
Һәр нәсли,
көһнә достлардан көһнә,
көһнә достлардан да дост
бир түфәнк,
бир күллә јашадыр анчаг.

Атлылар, атлылар, көзүм атлылар,
Атлылар, атлылар, јел ганадлылар,
һамыңыз чапыб кедәрсиз,
бир атлы галар,
О күллә о ағрылы күндә
о атлынын
ајағынын бап бармағыјла
атылар.

ДИЛИНИ САХЛАЈА БИЛМӘЈӨН АДАМ

Ајдына

Дилини сахлаја билмәјөн адам
доғулду, дил ачды,
данышмағ өјрәнди,
өјрәнди вәтәнин дәрдини
торпағындан күлүнәчән,
анчаг сусмағы
өјрәнә билмәди өләнәчән.

Дилини сахлаја билмәјөн адам
кечә кеч јатды,
галхды обашдан,
бүтүн күнү чалышды —
чөрәји чыхды дашдан.

Дилини сахлаја билмәјөн адамы
данлајыр һамы —
ишдә иш јолдашы данлајыр,
јолда јол јолдашы данлајыр,
евдә арвад-ушағы.

Дилини сахлаја билмәјөн адам
ишдә иш јолдашына дејәр:
— Билмирәм адамлар
бош башлары көрәндә
нијә баш әјирләр?!
Јолда јол јолдашына дејәр:
— Узун јолу кеч кесәсинә—
горхма, дилини сахлаја билмәјөн адам
дүшмәз машын гәзасына.
Евдә арвад-ушағына дејәр:
— Нә ғышгырырсың?!
Чалын! Охујун!

Дејин! Күлүн!
һеч кәсә сатылмамышам
бу күн!

Дилини сахлаја билмәјөн адамын
дилине гурбан олмады
ишдә иш јолдашы,
јолда јол јолдашы,
евдә арвад-ушағы...

ҮМИДИН ОҒЛУ

Икимиз дә
доғуладан
дүнја дејилән дивары
пиллә-пиллә
галхырыг јухары
метро ескалаторунда
гаранлыг дүнјада
ишыглы дүнјаја галхантәк.

Сән
јухары галхан ескалаторун
пилләсиндә дајанмысан.
ора-бура бахырсан
бекарчылыгдан,
пилләләр өзү галдырыр сәни.
Үзү ашағы енән
пилләләрлә
үзү јухары
гачырам мән...
Үрәјимдә пилләләри дә,
сәни дә
өтүб кечмәк үмиди.

БИРЧӨ ДАМЛА КӨЗ JAШЫ

Сөндөн бир истәјим,
бир диләјим јох, танрым,
истәсән, гәләмими дә,
ганадларымы да
гајтарыб гојарам гапына,
ајаггабыларын јанына.

Диләјим башга!

Үрәјинә инсаф кәлсә,
бу күн

сөндөн диләдијим узагбашы,
үрәјими ағыр-ағыр доғрајан
бу агрыны ағламаға
бир дамла көз јашы вер!
Бирчө дамла көз јашы!
Вер! Инаным гүдрәтинә!

ГӘЛӘМИ АҒЛАР АҒЛАЈА БИЛМӘЈӘН ШАИРИН

Бу дүнјада һәр шејин —
гарышганын, чәјирткәнин,
итин, пишијин
дәрдини чәкир шаир.

Сыра-сыра дағлар
көјүзүнә дүзүләнтек
сыра-сыра дәрдрәр дә
дүзүләр үрәјинә,
јығылар башына шаирин,
ағырлашар дәрдрәр,
ағырлашыб
дөнәрләр көз јашына шаирин.

Үрәкдә дәрд көздирмәкдән
көз јашы көздирмәк
даһа ағыр кәләр шаирә.

Ағламаг истәр, кәлмәз көз јашы,
о да шаирә әрк еләјәр,
ағламадыгча,
көз јашлары шаирин үрәјиндә,
көзүндә галыб бәркијәр,
артар, артар бәркијән көз јашлары
шаирин үрәјиндән
кечәр гәләминин көзүнә,
ахырда башдан ајаға
бәркимиш көз јашына
дөнәр шаир өзү дә.
Гәләми мисра-мисра,
сөз-сөз ағлајыб гуртарар
ағлаја билмәјән шаири,
түстүсү төпәсиндән
топа-топа, булуд-булуд
чыхан шаири.

КӨЗ ЈАШЛАРЫ МАВИ ГЫЗ

Сәрхош ата дөјүрдү һәр күн
мави көзлү гызыны,
Ағлајанда
мави көз јашлары
ахырды гызын көзләриндән.
Ички гулујду ата,
Ички пулујчүн
шүшәләрә долдуруб сатырды
гызынын мави көз јашларыны.
Дүнјанын өн көзәл әтриндән дә

көзөл гоху кәлирди
о гызын мави көз јашларындан.

Горхудан

һеч һәјәтләринә дә
чыха билмирди јазыг гыз —
гоншу гыз ушаглары
дөјүб ағладырдылар ону,
Сонра көз јашларыны
сүртүрдүләр әлләринә,
көјнәкләринә, голларына.

Бир күн јенә

атасы ону дөјмөјә галханда
гыз гача-гача, аглаја-аглаја
гачды, чыхды сонунчу мәртәбәјә,
атылды ачыг пәнчәрәдән,

атылды көјә —
мави көз јашлары
шишиб мави шарлар тәк
галдырдылар гызы.
Көјдә ганадтәк
ачыб гызын голларыны
учмаг өјрәдирдиләр она
бир вахтлар
мави көз јашлары олмуш
балача мави шарлар.

Бирдән бурахдылар гызы мави шарлар,
ики көрпә ганада дөнмүшдү
гызын балача әлләри,
Ону учурда-учурда
мави гушлара дөнмүшдү
мави шарлар да.

... Учурду көјүзүндә
бир дәстә мави гуш

гәфил сојугдан үсү, әлләри
јаваш-јаваш мавиләшән
бир јетим гыза сары.

Көјүзүндә улдуздан-улдуза
бир дәстә мави гуш чалырды ганад,
онларын гохусундан
бир нәһәнк әтир шүшәси
кимиди кәнат.

КӘЛИНЛИК ДУВАҒЫ

(поэма)

*Ән бөјүк арзуларына чатмадан — кәлин
олмадан дүнјадан көчән азербайжанлы гыз-
ларын хатирәсинә.*

О ганадлы гыз
нечә јазды, нечә гышды
танрынын әтәјинә
гысылы галмышды.

Сон өлүмүндән бәри
Сон өмрүндә бирчә кәрә
учмушду о гыз,
онда да
ганадындан чох узаға,
учмушду уча танрынын
әтәјинә гысылмаға.

Онда уча-уча
пычылдајырды
өз-өзүнә о гыз:
— Дезүн, дезүн, ганадларым!

Бир ганад көјүн о тајы—
о тајы!
Танрынын этәји!
Танрынын этәји!

Хәбәри јохду анчаг
Көјү јары јолда галачаг,
гара кечәнин ичиндә дә
һәр шејин үзүнү көрән танры
үзүнә бахыб, бахыб
этәјини
онун да көјүнә узадачаг.

Бир күн дә учачагды.
Учачагды
бир дә танрынын этәјиндән
бир дә танрынын көјүнә сары
һәр күн ачылырды,
јығылырды
ганадлары, ганадлары.

О күн кәлди
Танры учуртду о гызы
этәјинә гысылы
јетим,
јалгыз гызларын арасындан
гапысына гонан
ганадлы, ганадсыз
улдузларын арасындан,
Учду, учду о гыз
биз көрдүјүмүз дүнјанын
илк улдузуну кечди о гыз,
О улдузу кечәндә
о улдузун ичиндә
Күлү тиканын чанында,
тиканы күлүн јанында

көрдү,
билди о гыз.
Көрүб билән кими дә
утандығындан
Кәлинлик дувағына
чеврилди о гыз —
(Өмрүндә
Кәлинлик дувағы көрсә дә,
көрмәсә дә
јашајырса баш ашағы,
анчаг кәлинлик дувағына
чеврилә биләр гыз ушағы).

Енди, енди о гыз
кәлинлик дувағында,
кәлинлик јухусунда
енди, енди о гыз
енди, енди о дуваг,
дувағын сачағы
бир санчаға илишди
бир улдузун јахасында.
Учду, учду
о бири учу о дувағын,
учду улдуз нәфәсинә,
улдуз јелинә,
учду,
дүшдү бир гызла
бир оғланын јолуна,
о андан, о андан
о гызла о оғланын
тәнһа, јалгыз јоллары
гырылды, галды јары —
о көрүнмәјән дуваг
тутуб сахлајырды онлары.
Јазылан јазылмышды:
бу севжили дүнјада

илк јол бир-биринә
о дувагдан бахан
бир гыз, бир оғлан
севки думалыјды чанында
һара бахса, һара дөмсә
севки көрмәлијди
дөрд јанында.
Севки көрмәлијди
бу дүнјанын
һәгигәтиндә, јаланында,
сујунда, одунда,
чичәјиндә, отунда.
Даһа баха билмәди бу дүнјаја,
јумду көгүнү
һара бахды ичиндә
өзү бојда
севки көрдү о оғлан,
о севкинин ичиндә
о севкинин
көрүнмәјән әлијлә
дартды о оғлан
көзә көрүнмәјән о дувағы,
илишдији санчагдан
ачылды о дувағын сачағы,
уча-уча енди о дуваг
ениб-ениб
о гызын үстүнә
гонду о дуваг.
Бир дә бахды о оғлан
бир дуваглы гыз
кириб голуна,
бир дә бахды о оғлан
әлиндән тутуб
бир балача ушағын
јеримәк өјрәдир она.

Анчаг о күн дә,
о күн дә
јеријә билмәјәчәкди о ушаг.
Сабаһ

бир көзәл гарыја дөнәчәкди
көјдән јенән о гыз дуваг,
дөнүб кәләчәкди
севинә-севинә
севкисини вердији
о гызла о оғланын евинә.
Һәлә бу дүнјада
танрылығы, мәләклији
деврilmәјән о ушаг,
һәлә ганадлары
әлләрә, ајаглара
чеврилмәјән о ушаг
о гарыны көрүнчә
учачагды о гарыја сары,
гары гучаглајыб ушағы
гәфил башлајачагды
ағламаға,
ағлајыб јалвармаға:
пулсуз, парасыз
дајә көтүрсүнләр ону
о ушағы сахламаға.
... Һәр шеји көрән танры,
Гәми дә күлдүрән танры
бир дә әтәјиндән
дүнјаја ендирди белә,
бир дә дил верди,
диндирди белә,
бир дә көнүл верди,
севиндирди белә
әтәјинә гысылы
о тәнһа гызы.

КӨЛКӨ

Аналарын «чан» кәлмәсинин
көлкәсиди

чаванларын бој-бухуну,
Шаир көнлүнүн көлкәсиди
ше'рләр, нәғмәләр, көзәлләр,
Ешгин көлкәсиди

шам ишығы,
Танрынын бир аныгы көлкәсиди
күнәш, улдузлар.

Бу анда,
бу анда бир кимсәм јох,
ушагылымдан башга,
Бир көлкә вер мәнә, танрым,
өлүмдән башга,
Бир көлкә вер.
Бир сөзүн көлкәсини вер,
һеч олмаса јашамаға,
инсан тәк дүшүнән
јетим ит кими тәнһајам, танрым.
Көлкә вермирсән,
һеч олмаса көлкәндән
бир гара шам вер,
ағ ишығыны көрмәдик,
һеч олмаса јандыраг
јашајаг гара ишығында.

МҮШФИГИН ГОЧАЛЫГ ШӘКЛИ

Киминчүн әлли ил —
әлли күндү,
Киминчүн —
әлли күлдү

гәбир үстә гојулантәк
илләрин үстә гојулачаг.

Киминчүн әлли ил —
әгрәбләри, вахты
әлли ил дајанан
сәбрин диварларындан асылы
бир дивар сааты,

Киминчүн дә әлли ил —
бир финчан кофе
бир стәкан чај.
Биринчи гуртуму ичәндә
гапыны дәјәрләр, ачарсан,
Икинчи гуртуму
әлин әсә-әсә
әлли ил сонра ичәрсән.

... Әлли ил әввәл
бир кәнч рәссам
чәкди кәнч Мүшфигин шәклини.
Әлли ил
күлә-күлә кечди арадан.
Илләрә гошулуб
күлмәк истәди о кәнч рәссам да,
Елә бирчә ан
ағзыны ачан кими
гочалды кәнч рәссам,
...Бир ахшам вәтәнә дөнүнчә
чәкмәк истәди о
Мүшфигин гочалыг шәклини о.
Әслиндә
гочалтмаг истәмирди Мүшфиги.
Дүнјанын ачығына
јашадыб ону
кәтириб чыхартмаг истәјирди
бу күнләрә,
онун хәјалында

чаван адама ағ сачлар јарашантәк
гочалыг да еләчә
јарашмалыјды чаван Мүшфигә.
Беләчә башлады гоча рәссам
дүнјаны дүшүндүјүтәк дүзәлтмәјә —
гатды әлли ил габағын рәнкләрини
бу күнүн рәнкләринә,
сонра алдығы гарышығы
гатды үрәјинин ганына,
көзүнүн јашына,
гатдыгча титрәди, титрәди
фырчасы, әлләри
дәринләшди алнынын гарышығы —
дағлар, дәрәләр,
кәндләр, шәһәрләр
дәрјада балыг итән кими
итәрди алнынын гарышығында.
Гоча рәссам фырчасынын учундан
бир чај ахытды
Мүшфигә сары дилини узадан
јанғынын үстүнә.
Бир чај ахытды
алнынын гарышларытәк далғалы,
алнынын гарышлары дәринлијиндә.
Бир аздан
бир көклү ағачын
үстүндә отурантәк
отуруб фырчанын үстүндә
үзүрдү Мүшфиг —
керидә галмышды
Хәзәрә ахыб кедән
јералты суларын бурулғанлары..
Гоча рәссам
сон анда күлләләрин алтындан
чәкә-чәкә апарды Мүшфиги
бир адаја.

Орда
өлүмүнүн сәһәриси күнү
отуруб өз-өзүнә күлүрдү Мүшфиг:
— Өлүм! Өлүм! — дејиб горхудардунуз —
Будурму өлүм! Ај салымлар?
Бунданмы горхурдунуз?!
Өлүм бир чичәкли бағды ки!
— дејә-дејә
елә һеј күлүрдү Мүшфиг.
Сонра, еләчә, күлә-күлә
бирчә анда
гәфил гочалды Мүшфиг.
О нечә гочалмагды,
аналары, бачылары,
өзү гочалмышды,
анчаг еләчә кур,
еләчә кәнч,
еләчә гапгара галмышды сачлары.

Онунла бир анда гочалды ағачлар да,
гочалан ағачлардан јарпаг јеринә
јарпаг бојда
ганадлы балача ушаглар
бир анда саралыб төкүлдүләр сулара.
«Јавруларым! Јавруларым!» чағыра-чағыра
онларын далынча атылды Мүшфиг.
... Анчаг онун јанындан
өтүб кечән балача балыглар
чохдан унутмушдулар
бир заманлар
балача ганадлы балача ушаг
олдугларыны.
Инди бир бөјүк аквариумун
диварыны дөјәнтәк,
балача бурунларыјла
итәләјирдиләр узағлара

дәнизин дирәндији үфүгү.
— Өзүнү јорма, рәссам гардаш,
Нејләјирсән елә,
гочалтмаг мүмкүн дејил Мүшфиги.

ИШЫҒА ЧЕВРИЛИ ӨЛӘНИН ҮЗҮ

Ә. Кәримин хатирәсинә

Јағышдан сонра бир һәфтә анчаг
Мәзары, торпағы ислаг галачаг.
Күлү гызыл-гызыл, чичәји ағ-ағ
Онун торпағы да көзәл олачаг.

Истәјиндән чох сачынын ағы,
Сифәти кечикди ғырышмаг үчүн.
Елә севирди ки, ана торпағы,
Төләсди торпаға ғарышмаг үчүн.

Өлән чијинләрдә көјрәлиб кәзәр,
Онун көз јашына дөнәр адамлар.
Өлүмләр јағмурлу сојуға бәнзәр,
Ичинә киринчә сөнәр адамлар.

Бирдән гулаглара дири сәс кәләр,
Һамымыз атарыг ејни аддымы.
Ишләр үзүмүзү ејни гүссәләр,
Һамымыз охшарыг ејни адама.

Ишыға чеврили өләнин үзү,
Сабаһа чеврили өләнин үзү,
Көјдә аллаһ варса,
Аллаһа чеврили өләнин үзү.

МӘММӘД АРАЗЛА БИРКӘ СҮКҮТУМУЗ

Динләдим сәнин
Дәрдин үзүнә говушан үзүнү,
Динләдим сәнин
анчаг гәләмә говушанда
әсмәјән әлләрини.

Бу күн сәнин үзүн, Мәммәд Араз,
Бу күн сәнин
әсән әлләрин,
Бу күн сәнин
узаглара зилләнән сүкүтун
ән кур ше'риди Азәрбајчанын.

Һәр көрүшәндә
нәдәнсә елә һеј
Әли Кәримдән данышдын мәнә,
Әли Кәрим јох,
садәчә «Әли» дедијин шаирдән.
Ону һеч вахт көрмәмишәм мән,
ше'рләриндән билирәм,
танрыдан шаирлик дуасы олуб,
үрәји јанғынын, ағрынын,
сәбрин јувасы олуб.
Анчаг мән?!
Чылғын, һавалы, анламаз!
Бир сөзлә, бәнзәримиз чох аз!

Бәлкә мәнә елә кәлир
данышырсан мәнимлә,
бәлкә биз јухујуг,
бәлкә биз һеч јуху да дејилик —
јерли-дибли јохуг,
бәлкә бу күн
тәкчә Әли Кәримди
чанлы Азәрбајчан шаири сәнинчүн?!

КЭНДИРБАЗ

Көйдө кендирик үстүндө
елө кедир залым оғлу
елө бил
ән раһат јолундады дүнјанын.
Заманы кендиртөк чөкиб тарыма
үстүндө јүјүрүр әсил шаирләр,
Јаланчы шаирләр дә
дуруб заманын алтында
ашағыдан јухары
онлара баха-баха
пахыллыгдан, горхудан әсирләр.

Һеч кәсин көрмәдији
бир көлкә дә вар
кәндир назиклијиндә,
һамымызын үстүнә дүшүр
һамымыза чатыр о көлкә
О көлкәнин ичиндә
сүрүнүр адамлар
бир-биринин јолуна,
бир-биринин әлине, үзүнә сары,
бир-биринин
ајағынын тозуна сары.

Хәбәрин олмајачаг,
Хошбәхтлијиндән һеч вахт,
кәндирбаз оғлан,
Көјүзүндә һамынын көрдүјү,
һеч кәсин тапдаламадығы
бир кәндирлик чығырын вар
бир чығыр торпағын вар,
үстүндә вар-кәл еләмәјә,
евләнмәјә, ев тикмәјә,
ев тикдијин торпағын
һеминдән һәм,
һеминдән һәм чәкмәјә.

Дүнја бу шаирин дә
үстүндән јол еләди

НАМЫДАН ГАБАГ

Намыдан габаг шаирләр көрүр
жазагзы
балача јашыл отлар
нечә галдырыр торпагы, дашы.
Намыдан габаг
күләјин, јағышын, сөзүн адындан
шаирләр әјилиб өпүр
дашы, торпагы јарыб чыхан
балача отларын алнындан.

Бахыб күлләрә, чичәкләрә,
арылара, көпөнәкләрә
Намыдан габаг шаирләр дејир:
— Арыја, көпөнәје
јахшы бах, атам,
јашатмагы бачармалыды
јашамаг истәјән адам.

Илләр тәк сыраланан
дағлара бахантәк
шаирләр бахырлар
ирәлидән кәлән илләрә.
Бахыб көрүрләр
илләрин етәјиндә
Инди намыдан чох жүлүр бир адам,
хәбәри јохду јазығын анчаг,
илләрин о үзүндә
намыдан чох ағлајачаг.
Намыдан габаг шаирләр көрүр
Өлән чијинләрдә көјрәлиб кәзәр,

давадан галиб чыханларын
бир тәрәфинин өлү олмагыны,
торпага кедән өлүләрин
басдырыландан сонра да
бир тәрәфи дири галмагыны.

Намыдан габаг шаирләр көрәр,
көрдүјүнү намыдан габаг
шаирләр дејәр,
Намыдан габаг шаирләр өләр.
Дәјәр, дәдә, дәјәр
намыдан габаг көрмәјин хәтринә,
көрдүјүнү демәјин хәтринә
намыдан габаг өлмәјә дәјәр.

ШАИР ВӘ ТАИРЫ

Бахмајын, дүнјанын
ән дәрдсиз, ән хошбәхт
адамына бәнзәјир.
Шаир дәрд анасыды,
узагдан дәрди чөкәр,
чөкәр, кечирдәр чанындан
о дәрдин ағрысыны, ачысыны,
кечирдәр дамчы-дамчы,
килә-килә,
ичәридән гывырыла-гывырыла,
үздән күлә-күлә.
Үрәјинин киркиреси эзәр, эзәр
чанындан кечиртдији дәрдин
лүшәсини, гумуну,
дәмирини, дашыны,
чырпар, чырпар үрәјинә
илан башытәк
о дәрдин башыны.

Зәһәри ахар
о дәрдин дишиндән,
чырпыб бир дә,
бир дә фырлардар о дәрди шаир,
Фырлада-фырлада
о дәрдин шәклинә дүшәр
гашы, габағы,
диши, дырнағы,
әлләри, ајағы.
Фырланар заманын чәрхи,
илләр ачылдыгча
шаир доланар о дәрде,
доланар, доланар,
көрүнмәз олар о дәрди шаирдән,
дүнја унудар о дәрди,
бир күн
о дәрде доланан шаир
о дәрдин торпағына дөнәр.

Бир күн дә
шаирин дамарларындан
үзүнүн торпағына, килинә
габарыб
шәкли чыхар о дәрдин.
Танры да күлә-күлә бахар
габаран замана
(заманын габармасыды шаир),
галдырар о дәрдин үзүндән
јүз илләри,
алтындан үзү дири чыхар,
Танрынын көзүнә бахар
мин ил габаг гапанмыш
көзү шаирин.
Танры галдырар ону
бир анын дуасына,
Ушаға бахантәк

Күлә-күлә бахар,
бахар әйләнәр
шаирин онунла
танрылыг давасына.

КӘТИРИН ДӘРДИНИЗИ АЗДЫРЫН БИЗДӘ

Даш-дивар да дөзмәјән
нә гәдәр сөзүнүз
гәзәбиниз вар,
чыхардын гәбзәсиндән,
дөшәјин шаирләрин чанына.

Дөрд адамлыг чанлары вар.
Дөрд адамын јеринә
дөјүләрләр, өләрләр.
Дөрд чанлыды,
дөрд чанлыды шаирләр.
Нә гәдәр дәрдиниз зар,
дөшәјин шаирләрин чанына!

Кәлин, кәлин бош әлләр, бош чибләр,
даш әлләр, даш чибләр,
кәлин, шүшәсиз пәнчәрәләр,
түстүсү богулан бачалар,
кәлин, јетимлији дө узәгдан
балаларына күлүмсәјән аналар,
кәлин, бәхтсиз, көлкә бачылар.
Галдырын башынызы
балаларын балача әлләриндән,
дөрд диварын дизләриндән.
Кәлин, кәлин,
бу дүнјада сизә дө
«Хош кәлмисиз» дөјән вар.
Ағламагла да
сојумурса һирсиниз,

кæлин боғун бизи.
Горхмајын анчаг.
Боғун! Боғун! Биз инсан дејилик,
биз бир чүрә гушуг,
боғуб чэкәчәксиз әлинизи
ачанда
овчунуздан учачаг чанымыз.

Кæлин! Кæтирин!
Нә гәдәр гыздырмалы,
Нә гәдәр аздырмалы дәрдиниз вар?
Кæтирин!
Биз шаирләр
мешә кими,
чәнкәллик кими бир шејик,
биздә дәрд дә ач галар,
мәһв олар.
Кæтирин дәрдинизи
аздырын биздә!

СӨЗҮН ТАРИХИ

Анара
Бир сөһбәтимиздә Анар тәклиф етди ки,
һәммин күндән сонра јазачағым илк ше'ри
она һәср едим, о исә јазачағы илк һека-
јәни мәнә.

Әввәл өлүм доғулду,
сонра вәтән,
Өлүм олмасадјды, вәтән дә олмазды.
Әввәл ғылынч доғулду,
сонра гардашлыг,
Ғылынч олмасадјды,
гардашлыг да олмазды.

Әввәл улдузлар доғулду,
сонра севки,
Севкиләр доғулмасадјды,
шаирләр дә доғулмазды.
Шаирләр доғулмасадјды,
доғулмазды сөзләр дә,
Сөзләр доғулмасадјды,
нејләјәрдиләр адамлар?
Һәр шеј бир јана,
ичласларда нитгләри
нечә сөйләјәрдиләр бичарә натиғләр,
бәлкә өлүм-итим оларды
узун-узады нитгләрдән сонра?!

Бир чүрә данышарды һәрә —
бири әллә, бири ајагла,
бири силаһла, бири арагла.
Тәкчә, хош кечәрди
сөһбәти севкилиләрин,
дуруб үз-үзә, көз-көзә
саатларла бахардылар
бир-биринин көзләринә.

— Бәс инкилисләр?!
Шүбһә јохду, бала,
инкилисләр дә инсандылар,
анчаг јазығларын башлары
дүнјаны тутмаға гарышдығындан
вахт тапмаздылар данышмаға.
Инкилисләрә бахыб, бахыб
фикрә кедәрди танры,
«Аһа! Тапдым!» дејиб
јарадарды азербайчанлылары.
Јарадыб танры
өзү дә мат галарды

тәзә җаратдығы халгын
данышмаг һөвәсинә,
бу бәхтәвәр халг данышарды
мин чүр үсулла
лал инкилисләрин дә әвәзинә.

Бәс гадынлар?
Гадынлар бүтүн дүнјада
данышардылар бирчә дилдә —
пал-палтар дилиндә,
тәзә сөз оларды
һәр тәзә палтар —
арвадларын фәрасәтиндән
тән кәләрди дүнјада
дәрзиләрлә гарышгаларын сајы.

Сиз еј
сөзү дүнјаја кәтирән
севки шаирләри, дев шаирләри,
Јадыныздамы,
нәјә тохунурдунуз
галхыр деврилирди,
нәјә бахырдыныз
сөзә чеврилирди?!

ДҮНЈА БУ ШАИРИН ДӘ ҮСТҮНДӘН
ЈОЛ ЕЛӘДИ

Јашајырам күлә-күлә,
боғула-боғула,
Јашајырам, вурушурам
ше'р уғрунда, сөз уғрунда
һәр күн тәзәдән өлә-өлә,
тәзәдән доғула-доғула.

Мән вуруша-вуруша
ше'рин көјүзүнә тушланан
бир гәфил күлләдән
вурулуб дүшмәк истәјирәм
бир истәкли ше'римин голларына.

Анчаг истәрдим
көрпә, сонбешик,
сонгәләм ше'рләрим
јыхыланда көрмәсинләр мәни,
јыхылдығым јерә бахмадан
учуб кечсинләр үстүмдән.

Мән ше'р уғрунда,
ше'рин көјүзүндә —
ше'рин булудуна кирдијим јердә
вурулуб өлмәк истәјирәм.
Өләчәјәм дә!

Өләндә
бу торпағын дилиндә танрылашан
ән гәмли ше'рин
ајаглары алтда басдырын мәни,
о гәмин, о ше'рин
симләјән јарасынын һовуну
һеч олмаса бир азча
чаныма чәкә билдим бәлкә,
бир дә
гара торпаға гајтаранда мәни
ајырын бәдәнимдән,
өтүрүн көјүзүнә тәзәдән
вуруланда

мәнә сарыла-сарыла
дүшән булуду,
дүшәндә дүшдүјүм јери
јумшалдан булуду.
Сонра далымча дејин:
— Дүнјанын иши беләди,

Бу шаирин дө
күчү чатмады дүнјаја,
дүнја бу шаирин дө
үстүндөн јол еләди.

СИЗ НАМЭРДЛЭРИН ШАИРИ

Ким достларыны нечө таныјырса,
дүнјаны да еләчө таныјыр.
Анчаг нәдәнди, гардаш,
чох заман дост олуруг,
сонрадан дүшмән олаг.
Өмрүн бир јеринәчән
мәнимлә кәлиб
мәндән ајрылан достлар,
дејән дүнја бир аз дашүрәкли чыхды
биз дүшүндүјүмүздән,
дејән бир-биримизи
таныдығымыз да олду,
танымадығымыз да,
бири дөнизсиз дә,
чајсыз дә үзмәк билир,
о бири һәр шеји
боғулуб өләндән сонра
өјрәнир.
Мән боғулуб өләндән сонра
үзәнләрдәнәм, достлар,
Мән билән
һеч биринизин кұнаһы јохду
мәним үстүмдә,
Өзүңүз билән варса,
бош шејди,
мән чохдан бағышламышам,
Сиз дә бағышлајын мәни,

Јерүзүндән бир аз дәринә
јолумуз дүшһадүшдә
бирдәфәлик билин, гардашлар,
мән намәрд,
сиз намәрдләрин шаиријдим.

ДИВАР АДАМ

Данышардым дәрдами она,
Елә бил
дивара дејирдим сөзләри,
дәјиб гајыдырды кери.
Көрдүм елә-белә адам дејил,
диварды бу —
һөрүбләр јолумузун ағзына.
Ушаг вахты
евимизин диварыјла
өз-өзүмә топ ојнамағым
дүшдү јадыма,
топу гајтардыгчан
дивар да елә бил кәлирди чана.
Көрдүм башга әлач јохду даһа,
дөндүм балача ушаға,
башладым дәрдами топ кими
дивар адама вурмаға,
дедим бәлкә
дәрдами гајтара-гајтара
дивар адам јаваш-јаваш
башлаја нәфәс алмаға?!

СОН КЕЧӨ

Москвада сон кечө —
Бакыја дөнөн кечө
јухуда көрдүм
ушаг шаири Сабир Мәммәдзадәни,
(Ики ил Москвада охумушду,
бөлкә она көрө
Москвада кирмишди јухума)
Үзү, көзү күлүрдү.
Јәгин ки, сағлыгында да
чох күлмүш оларды,
анчаг мән
бирчә дөфә көрмүшдүм ону
беләчә күләрүз, шән —
бир кечә гаранлыгда
башга адама охшадыб
сөјмүшдү мәни,
өзү дә русча.
Сонра буну достчасына
бир-биримизә данышыб күлүрдүк.
... Бир күн ешитдим —
дүнјадан көчүб,
Дәфнинә
беш-он адам кәлибмиш чәмиси.
Гәзетдә «Гара хәбәрини» верәндә
әләк-вәләк еләјибләр —
һеч јердә, һеч кәсдә
нә гоча, нә чаван вахтынын
бир шәкли дә тапылмајыб.

Билирәм, Сабир Мәммәдзадә,
нә дүнјамыз сәни саяыб,
нә сән дүнјамызы —
кедәндә
бир шәкил дә гојуб кетмәмисән.

Билирәм, Сабир Мәммәдзадә,
јашамаг әзаба чевриләндә
шәкил чәкдирмәк нәди —
адамын һеч һәвәси олмур
нәфәс алмаға да.
... Москвада јухуда көрдүм
Бакынын кимсәсиз
ушаг шаири Сабир Мәммәдзадәни,
Әлли јашында
Кимсәсиз ушаға бәнзәјирди
Сабир Мәммәдзадә.
Үзү, көзү күлүрдү,
көрдү чох бахырам,
күлә-күлә көз вурду мәнә:
— Билсәјдим, чоҳдан
кәләрдим бу дүнјаја,
(О дүнја онунчүн бу дүнјајды).
Көрүрсән, јахшылашмышам,
өлүм мәнә дүшүрмүш, гардаш.
Бир дә
инсан һеч олмаса,
хошбәхт олмалыды бир дүнјада.
— Хошбәхт ол, гардаш.

8*

(•ҮРӘЈИМӘ ДӨЈҮЛӘН КҮНЛӘР.
СИЛСИЛӘСИНДӘН)
ДӘЈИРМАН ЈОЛУ

Һамыдан җахшы
Сән билирсән, дәҗирман јолу,
Мән ушаг оlande
Һәлә чәрәк сатылмырды кәндимиздә,
Һәрә биширди өз чәрәјини,
Һәлә адамлар да сатылмамышдылар
вәзифәјә, машына, пула.
Анчаг анам биширән чәрәји
јејә билирдим о заманлар,
анам хәстәләнәндә ач галырдым,
јазыг арвад хәстә-хәстә
дуруб чәрәк биширди бизә.
Дәҗирман јолу,
Мән анамдан өјрәнмишәм
һәтта гыздырмадан јананда да
севдији адамларчүн ајага дурмағы.
Мән өмрүмдә илк дәфә
о очағын башында дөјүлмүшәм,
анам охловла елә дөјүрдү мәни
елә бил
јуханын күндәсини јајырды.
Мән инди билирәм, дәҗирман јолу,
ананын дөјмәји
кәләчәк күнләрә, эаблара
һазырлатмагды адамы.
Он ики јашымда бир кечә јары
гәбирстанлығын ичиндән

Сәни кечирдим, дәҗирман јолу,
елә бил ајага галхмыш
өлүләрин арасыјла јүјүрүрдүм,
өлүләр дә вар күчләријлә
гачырдылар далымча.
Үрәјим ағзымда
јүјүрмүшдүм дәҗирманачан,
О вахт гәбирстанлығы
кечәјарысы кечәндән сонра
дүнјада һеч кәсдән,
һеч нәдән горхмурам, дәҗирман јолу.

Дејирләр, чәрәјин гәдрини
билмир индики ушаглар,
Ушагларда кұнаһ вар?!
Ја јохду, нә биләсән?!
Чәрәјин гәдрини билмәкчүн
Кәрәк кечә дән үјүтмәјә кедәсән,
Кәрәк охловла дөјүләсән.

КИМӘ КӨЗ JAШЫ, КИМӘ БИР ГУРУ АДДЫР О

Шүкүр Вәлијевин хатирәсинә

Күчлү,
пәнчәли
адамларын
ашигијди о,
инди гапысыз, пәнчәрәсиз бир евдә
ән балача дашлардан да,
ән балача отлардан да
ашағыды о.

Инди зүлмәт дејир о,
күндүзә дә, кечәјә дә,
инди күчү чатмыр онун
синәсиндә битән
ән балача ота да,
үзүндә кәзән
ән балача чүчүјә дә.

Дүнја кечир башы үстдән —
дүнјанын көчүнә көчү чатмыр.
Көчмәк нәди?!
Һеч «Јолчу! Ајаг сахла!
Јүз или — ани дүнјадасан,
севинчи аз, гәми бол
фанидән фани дүнјадасан» —
— демәјә дә күчү чатмыр.

Бир дә күч һардады?!
Инсан кедәндә
күчү јетим галыр бу дүнјада,
күчүн билинмир кимлији.
Анчаг инсанын јетимлијиндән

даһа ағыр ишди, дәдә,
күчүн јетимлији.

Оғланлары бөјүдүкчә,
ағрыдан јумурланмыш о јетим күч
оғланларын үрәјинә,
голларына долмагчүн
ачылачагмы дүкчә-дүкчә?
Ја онун кечдији јолларда
саһибини көзләјән

вәфалы пәләнктәк
гысылыб бахачаг
о дөнкәдән, бу күнчдән?!

Дүнја залым дүнјады,
көзләдә-көзләдә

гочалдачаг о күчү.

Бир көлкә галачаг о күчдән,
сон күнү сычрајачаг о көлкә
ону илләрчә күдән өлүмүн үстүнә.
Јыхыланда

мачал тапачагмы көрән

гојсун әлини

үрәјиндәки сон дејүнтүнүн үстүнә —
ушаглыгда ағача дырмашыб
әлини илк дөфә
гуш јумуртасынын үстүнә гојдуғутәк?

СОН КИТАБ, СОН СЭС

Көрән һансы китаб олуб
өлүмүндән габаг
өлүмсүз Фүзулинин

бахдыгы, охудуғу китаб.

Көрән һансы китаб олуб,
һансы көзалә бәнзәйиб
Нәсиминин яздыгы сон һәрф,
көрән һансы

һот ишарәси олуб

Үзејирбәјин әлиндән, үрәјиндән
сон даһла ганытәк

тарихә даһчылајыб дүшән,

Көрән маестро Нијазинин
Һансы әлинин

сон һәрәкәти

һансы сәси инсан кими
галдырыб ајаға?!

Инди кими көзләјир
сон дәфә охуначаг

һансы хошбәхт китаб,
жазылачаг

һансы хошбәхт һәрф,

Сон даһла ган тәк
даһчылајыб дүшәчәк

һансы хошбәхт ишарә,

һансы хошбәхт веркүл, нөгтә,
Јатдыгы јердән

тарихин көјүзүнә галдырылачаг

һансы хошбәхт сәс,

һансы хошбәхт нәғмә?!

ВАГНФ ЧӘБРАЈЫЛЗАДӘ (1985 — 2000)

Сәксән бешдән нечә ил габаг
доғуласыјмыш о,

анчаг бағышласын дүнја,

бир аз кеч доғулуб.

Он алты ил јашамалыјмыш о,

дејирләр, бир ил аз јашајыб,

дејирләр, бир кечә

әлиндә шам јох олуб о,

дејирләр ону сон дәфә көрәнләр,

кизләнибмиш о дүнјанын ән гаранлыг

һүчрәләриндән бириндә,

әлиндә шам.

Анчаг өлүм јухусу

алыб ону ахырда,

бир көзәкөрүнмәз кәлкә кәлиб

үфүрүб шамыны,

гаранлыг бир гара нәнә кими

алыб ону гучагына апарыб.

Дејирләр, сәс кәлирмиш

гулагына фагырын,

куја бир кечәјары

гоча Фүзули гәфил көрүнмәлијмиш

о гаранлыг һүчрәдә,

фагыр әјилиб

шам тутмаг истәјирмиш

Фүзулинин ајагынын алтына.

Дејирләр,

Доғрудан да, бир кечә

бир гоча шаир

кәлиб кечиб о дијардан,

о гоча шаир кирәр-кирмәз

һәмин һүчрәјә,

һүчрәдәки сөнүк шамлар

алышыблар өз-өзүнә.

НӘСЛИМИН АҒЗЫ ГАРА

Көјүзү мис кими,
Итир мәни, өрт мәни
думан кими, сис кими
бу дәрд тапмасын мәни.

Башыма нөләр кәлир,
Ачыбды кәдәр кәлир,
Јетимди,
анасыјам
үстүмә мөләр кәлир.

Нәслимин Ағзы гара,
Сөз гара, арзу гара,
Чәннәтә дүшсәм јенә
Гәм мәнә рузу галар.

ЛАП ЭН АХЫРДА

Балыгларды
һәрәкәтә кәтирән заманы.
... Бу дөһиз
Һәр шеји јујуб апарачаг,
Анчаг заман да
бу дөһизи јујуб апарачаг.
Дөһизин јериндә
јары өлү, јары дири балыглар,
дашлар галачаг.

Балыгларла, дашларла
заман да дајаначаг, дурачаг
мин илләрлә тәрпәнмәјән
учсуз-бучагсыз дәрја кими.
Сонра үчбармаглы бир әл
көтүрүб гојачаг јерүзүнү
каинатын бир күнчүнә.
Орда даш балыглар
һәрдән тәрпәдиб гујругларыны
һәрәкәтә кәтирмәк истәјәчәкләр заманы.
Лап эн ахырда
бәлкә дә, бәлкә дә
бәлкә һәрәкәтә кәлди заман.

КИТАБЫН ИЧИНДЭКИНЭР

Охшама көз јашына, гардаш

Ше'р андыр	4
Шаир гөлөми	4
Аналар доғмур шаирлери	5
Ушаг вә чөрөк	6
«Сары иблис шәэри»	8
Сталинин көлкәси	9
Охшама көз јашына, гардаш	11
Бөјүк адам	13
Брежневин сон ыллари	14
«Јурдум» саясәтләсиндән	15
Тәриф јазан шаирләрә	17
Сабирин сабуну	18
Бәләјә чеврилән кафән	20
Дивар кими, даш кими бир шејди нисан	22
Адамлар, атлар	24

Ганадлы адамлар

Ганадлы адам	32
Илдирымөтүрәнә дә бөһәмәз шаир	34
Дәһизин үстүндә бир хәјал	35
Ја да	36
Көз	36
О һансы улдузду	37
Исрафилян түтәјинин дүшмәси	38

Ушаглар, һәрфләр	40
Севимли адамлар	41
Бакирә инсантәк бөјүк дәрәд	42
Бир гуш овучу торпаг	43
Үч бачы	45
Чеврилмә	48
Гәһрәмән	49
Јахасыз көјнәк кејән адам	51
Гара шаһларә гарышан әкинчи	52
Ана иши — танрынын иши	53
Һамынын пахыллыг еләдији адам	55

Һамыдан чох севәчәјәм

«Мәһәббәт әфсанәси» нә јазылан ше'р	58
Гејсин Лејлини көрдүјү күндән бир күн әввәл	60
Севки	61
Һамыдан чох севәчәјәм	62
Чичәксиз дүнјанын сон чичәји	63
Төк, тәнһа, јалгыз	64
Күл	66
Учан гыз, төнчә гыз	67
Өпүрәм телиндән, еј үч кәлмә сөз	68
Пөләнк чөнкәллијә јарашантәк	69
Наринки кечәси	70
Сәһралар гум әрәбинин олантәк	70
Һәр сачын бал дадан бир тели вар	72
Шаир вә чичәк	74
Гачырдылмыш дәрәд	74

Тәнһалыгын вә өлүмүн чәкдији шәкилләр

Пычылты	78
Тәнһалыгын вә өлүмүн чәкдији шәкилләр	79
Ушага тохунмајан пөләнк	81

Бош јерә доғулмур дүнјада һеч кәс	84
Һәр нәсли бир күллә јашадар	85
Дилини сахлаја билмәјән адам	86
Үмидин оғлу	87
Бирчә дамла көз јашы	87
Бирчә дамла көз јашы	88
Гәләми ағлар ағлаја билмәјән шаирин	88
Көз јашлары мави гыз	89
Кәлинлик дувағы	91
Көлкә	96
Мүшфигин гочалыг шәкли	96
Ишыға чеврили өләннин үзү	100
Мәммәд Аразла биркә сүкутумуз	101
Кәндирбаз	102

Дүнја бу шаирин дә үстүндән јол еләди

Һамыдан габаг	104
Кәтирин дәрдинизи азырын биздә	107
Сөзүн тарихи	108
Дүнја бу шаирин дә үстүндән јол еләди	110
Дивар адам	113
Сон кечә	114
«Үрәјимә дәјүлән күнләр» силсиләсиндән. Дәјирман јолу	116
Кимә јаз јашы, кимә бир гуру аддыр о	118
Сон китаб, сон сәс	120
Вагиф Чәбрајылзадә	121
Нәслимин ағзы гара	122
Лап ән ахырда	122

Редактору *Рүстәм Бейруд*
 Рәссамы *К. Әлизадә*
 Бәдии редактору *А. Әләкбәров*
 Техники редактору *В. Плиткина*
 Корректорлары *Ә. Јусифова, М. Ләзкијев*
 ИБ № 3176

Фотојығма верилмиш 10. 06. 1989-чу ил.
 Чапа имзаланмыш 21. 11. 1989-чу ил.
 ФГ 13115. Кағыз форматы 70×90¹/₃₂.
 Мәтбәә кағызы № 1. Шрифтин гарнитур
 әдәби. Офсет чап үсулу илә. Шәрти ч. в. 4,68
 Учот нәшр вәрәғи 5,41. Тиражы 5 000.
 Сифариш № 5262. Гүјмәти 70 гәп.

Азәрбајҗан ССР Дөвләт нәшријјат, полигра-
 фија вә Китаб тичарәти ишләри комитәси.
 «Јазычы» нәшријјаты, 370005, Бакы, Натә-
 ван мейданы, 1.

«Коммунист» нәшријјатынын мәтбәәси.
 370146. Бакы. Мәтбуат проспекти, 529-чу
 мөһәллә.

Вагиф Баяты

[Джабраилзаде Вагиф Исид оглы]

СМЕРТЬ ЛЮБВИ НЕ КОСНЕТСЯ...

Стихи

[на азербайджанском языке]

Баку — 1990

Издательство «Язычы» 370005, Баку, площадь
Натаван, 1.

Типография изд-ва «Коммунист».

Баку, 370148, Метбуат проспекти, 529-й квартал.

SLF-202 170

70 ren.

